

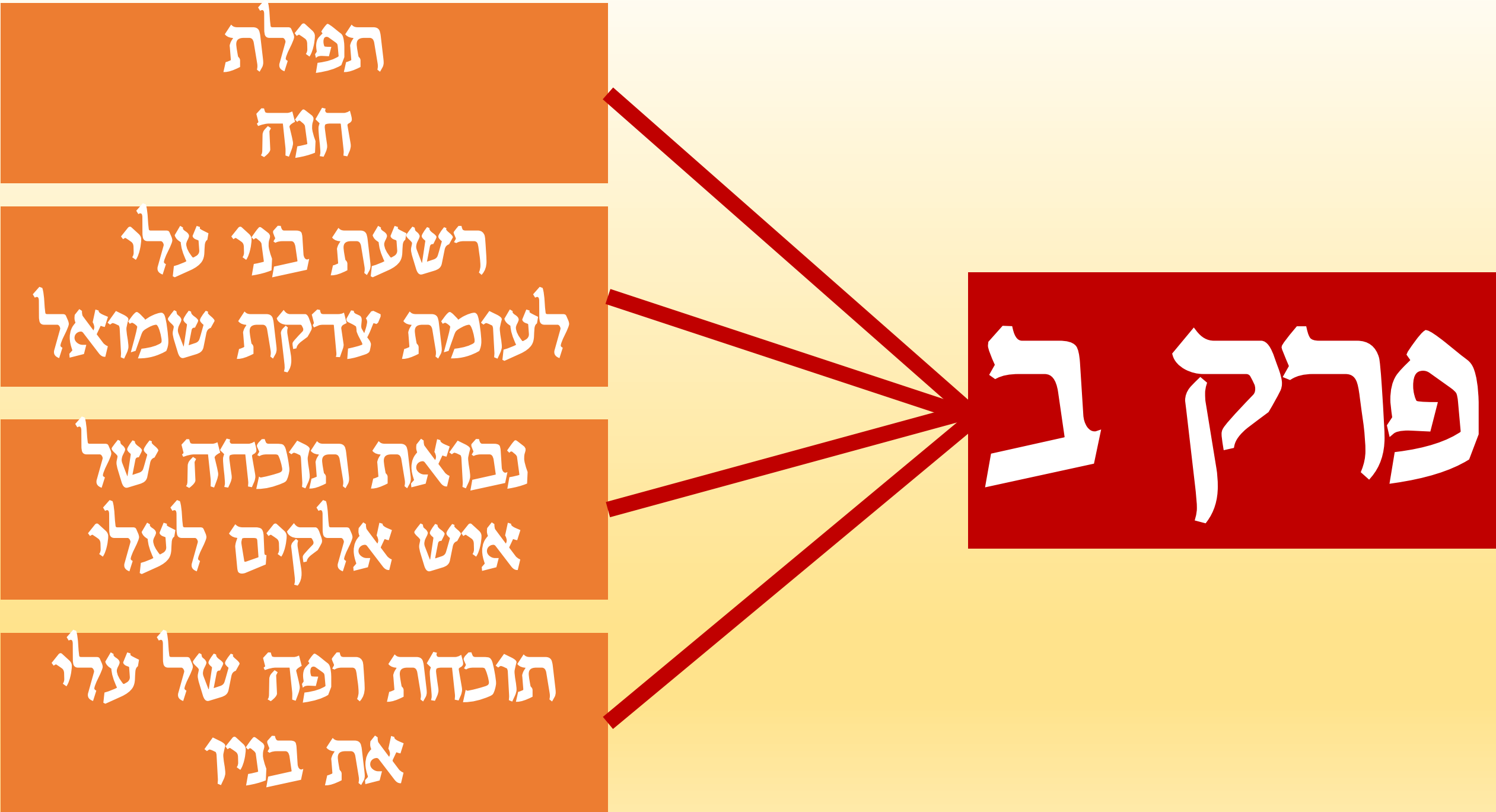
תפילת
חנה

רשעת בני עלי
לעומת צדקת שמואל

נבואת תוכחה של
איש אלקים לעלי

תוכחת רפה של עלי
את בניו

פרק ב



```
graph LR; A[תפילת חנה] --- D(( )); B[רשעת בני עלי לעומת צדקת שמואל] --- D; C[נבואת תוכחה של איש אלקים לעלי] --- D; E[תוכחת רפה של עלי את בניו] --- D; D --- F[פרק ב]
```



תקציר פרק ב

תפילת חנה לאחר סיפור הולדת שמואל, מובאת כאן תפילתה של חנה. חנה משבחת את ה' ומדגישה את גדלות ה' לשנות את המציאות מקצה אחד לקצה אחר, כמו למשל: "ה' מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר מִשְׁפִּיל אֶף מְרוֹמִים"

רשעת בני עלי לעומת צדקת שמואל פסקה זו מנגידה בין בני עלי שחוטאים ובין שמואל המשרת את ה' בצורה ישרה. בני עלי הכהן נהגו בצורה לא מוסרית במשכן, והכתוב מסכם זאת "וַתְּהִי חַטָּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד אֶת פְּנֵי ה' כִּי נָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֶת מִנְחַת ה' ". בניגוד אליהם שמואל מוזכר שוב ושוב כמי שעובד את ה' "וַיַּגְדֵּל הַנַּעַר שְׁמוּאֵל עִם ה' "

תוכחת עלי את בניו עלי שהיה זקן מאוד, שומע על חטאי בניו והוא מוכיח אותם, ואומר להם: "לָמָּה תַעֲשֹׂן כְּדֹבָרִים הָאֵלֶּה?" עלי ממשיך להוכיח אותם ומסביר להם שבחטאים שבין אדם לחברו – האדם יכול לפנות לה' ולבקש עזרה אך בחטאים שבין אדם למקום – האדם לא יכול לבקש סיוע ממנו. בני עלי לא שומעים לתוכחת אביהם, וממשיכים בשלהם.

נבואת פורענות של איש א-להים לעלי איש א-להים, שאת שמו הכתוב לא מגלה, בא אל עלי ומטיח בפניו נבואת זעם שעיקרה הכרתת זרעו של עלי והפסקת שירותם בקודש "הִנֵּה יָמִים בָּאִים וַיִּגְדַּעְתִּי אֶת זֶרְעֶךָ וְאֶת זֶרַע בֵּית אָבִיךָ מִהָיוֹת זָקֵן בְּבֵיתְךָ"

תפילת חנה – תפילת הודיה ותהילה (א-י)



הערה מקדימה: גם בפרק הקודם, הרבתה חנה להתפלל (4 פעמים). כעת תפילתה היא תפילה הודיה ותהילה לה' ולא בקשה. תפילה זו יכולה להתפרש לא רק בהקשר של חנה, בכיוון אישי, אלא ניתן לראות בשיר הודיה של המאמין והבוטח בה' באופן כללי.

חלק א': פתיחה – ביטויי שמחה בעקבות ישועתה (א-ב)

וּתְתַפִּיל חָנָה, וְתֹאמַר:

שמחת חנה בה' (א)

עֲלֵץ (=עלו, שמח) לְבִי בַּה',

רָמָה קִרְנִי בַּה' (=גדל כוחי בה'). כמו שבטחונה של החיה הוא בקרן שלה המנגחת את אויביה, כך בטחוני נובע מה'

רָחַב פִּי עַל-אוֹיְבֵי (=פי צוחק ולועג על מפלת האויב. אם מדובר על חנה עצמה הרי שהאויב הוא פנינה או כל מי שהכעיסה בזמן עקרותה) כִּי שִׂמְחָתִי בִישׁוּעָתָךְ.

פתיחה בשבח ה' (ב)

אֵין קְדוֹשׁ בַּה' (=אין מי שעושה נפלאות ומשנה סדרי בראשית כמו ה', יש פירושים רבים נוספים),

כִּי אֵין בִּלְתָּךְ (=כי אין מישחו נחשב מבלעדיך).

וְאֵין עוֹר בְּאַלְהֵינוּ (=ואין מעוז ומחסה כמו אלהינו, "עור" הוא ביטוי ציורי לסלע גדול ומבוצר המגן על הנמצאים בו)



רָחַב פִּי
עַל-אוֹיְבֵי

שלב ב: תוכן השירה

גורל האדם מתהפך לפי החלטת ה' ולכן אל לאדם להתרברב, הכל תלוי ברצון ה' (ג-ח)

פס' ג.

אַל תִּרְבוּ תִּדְבְּרוּ גִבְהָהּ גִּבְהָהּ (=אל לו לאדם להרבות בדיבור גבוה – דברי גאווה ורברבנות).

(אַל:) יֵצֵא עֵתְּךָ מִפִּי־כֶסֶם (=אל תוציאו מפיכם דברי יוהרה).

כִּי אֵל יַדְעוֹת ה', וְלוֹ נִתְּפָנוּ עֲלִילוֹת (=כי היחיד שיש לו דעות זה ה', ולכל העלילות =המעשים, ה' הוא האחראי, הוא הגורם הנסתר לגורל האדם ולתהפוכות שבו, החזק יכול להיכשל והחלש יכול להצליח, כמו שנראה במקרים המובאים כעת:

פס' ד:

קִשֵּׁת גִּבּוֹרִים חֲתִים (=קשתם של הגיבורים עלולה להישבר בקרב)

(ומצד שני:) וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חֵיִל (=חסרי הכוח והנכשלים בקרב, מקבלים כוח ומנצחים)

פס' ה:

שְׁבַעִים בָּלֶחֶם נִשְׁפְּרוּ (=אנשים שבעים התהפך גורלם, והיו משכירים עצמם עבור לחם)

(ומצד שני:) וְרַעֲבִים-חָדְלוּ (=ורעבים פסקו מרעבונם).

עַד עֲקָרָה- יִלְדָּה שְׁבַעָה (=בעוד שאישה עקרה יכולה ללדת אפילו 7 בנים)

(ומצד שני:) וְרַבַּת בָּנִים-אִמָּלְלָה (=ואילו אישה רבת בנים יכולה לאבדם ולהיות אומללה. "אמללה" –אבילה על אובדן ילדיה)

הערה: רק במקרה זה חנה מביאה קודם את הצלחת החלש לפני כישלון החזק. שוני זה מייחד את הדבר המתקשר במישרין לסיפורה של חנה.



בפסוקים הבאים חנה אומרת במפורש שה' הוא הגורם לאותן תהפוכות בחיים:



פס' ו.

ה' מִמִּית (ומצד שני:) וּמְחִיָּה (ומחזיק בחיים או מרפא ומציל מסכנת מוות)

(ה') מוֹרִיד שֶׁאוֹל (=ה') יכול להוריד אדם אל עולם-המתים, או שזוהו ביטוי מושאל לכך שה' יכול להביא עליו צרה גדולה)

(ומצד שני:) וַיַּעַל (=ה') יכול להעלות אדם משם, או מהצרה בה נמצא).



פס' ז.

ה' מוֹרִישׁ (=ה' יכול לרושש אדם) (ומצד שני:) וּמַעֲשִׂיר (=ה' יכול גם להעשיר אדם שהיה עני).

(ה') מַשְׁפִּיל, אֶף (=ומצד שני:) מְרוֹמֵם.



פס' ח.

(ה') מְקִים מַעֲפָר דָּל (=את הדל, את העני יכול ה' להרים מן העפר, ממצבו הנחות).

(ה') מַאֲשַׁפֵּת יָרִים אֶבְיוֹן (=ה' יכול להרים את האביון מן האשפה, ממצבו הנחות).

(ה' יכול) לְהוֹשִׁיב (את האביון) עַם נְדִיבִים (נכבדים) וְכֶסֶף כְּבוֹד יִנְחִלם (= ולתת לאותם האביונים כסף כבוד).



שלב ג: סיום השירה

גדולתו של ה': בורא הארץ, מיטיב עם החסידים, נלחם באויביו ומיטיב עם המלך (ח-י)

פס' ח.

כִּי לֹהַ מַּצְקֵי אֶרֶץ (=לה' שייכים עמודי-החרים הגדולים בארץ), וַיִּשֶׁתַּעַלֶּיהֶם תֵּבֵל (=ועליהם כביכול ה' שם את התבל, את העולם).

פס' ט.

רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמְרֻ (מלהיפגע ע"י מכשולים), וַרְשָׁעִים בַּחֲשֹׁךְ יִדְמוּ (=בעוד שהאויבים בשאול יושתקו, כלומר יושמדו),
כִּי לֹא בְכַח יִגְבֵּר אִישׁ (אלא הוא יגבר רק בעזרת ה', יש מפרשים: "איש" = אויב, הכוונה שלמרות כוחו הגדול של האויב הוא לא יגבר)

פס' י.

ה', יַחַתּוּ מְרִיבָיו (=ייבהלו ויישברו אויביו של ה') עָלָיו בַּשָּׁמַיִם יִרְעֻם (=על כל אחד מיריביו, ה' יעשה עליהם מן השמיים רעם, ויבהילם).
ה' יִדִּין אַפְסֵי-אֶרֶץ (=ה' שופט את כולם ומגיע עד העמים הרחוקים בקצוות הארץ)

אבל לגבי מלך ישראל הוא יחזק את כוחו:

וַיִּתֵּן-עֹז לְמַלְכוֹ (=ה' ייתן כוח למלכו) וַיִּרֶם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ (=ה' יעלה את קרנו של מי שהוא משח בשמן, דהיינו את המלך)



שחיתות בני עלי בשרתם במשכן ה'
לעומת צדקת שמואל משרת ה' (יא–כא)

עֲדֻקַּת שְׁמוּאֵל בְּשֶׁרְתּוֹ אֶת ה' (יא)



וַיֵּלֶךְ אֱלִקְנָה הַרְמָתָה עַל בֵּיתוֹ,
וְהִנֵּעַר (שְׁמוּאֵל) הָיָה מִשְׁרֵת אֶת ה'
אֶת פָּנָיו עָלַי—הַכֹּהֵן.

בני עלי הם בעיני הכתוב "בני בליעל" (יב)



וּבְנֵי עֵלִי (חפני ופנחס, ראה פרק א, פס' ג)

בְּנֵי-בְלִיעַל (אנשים רעים ומושחתים)

לֹא יָדְעוּ אֶת ה'

(לא פעלו בהתאם לערכים מוסריים, ניצלו את משרת הכהונה לטובתם האישית)



למילה "בליעל" שני פירושים מקובלים:

א. בלי-יעל: אינם מועילים לחברה כי הם פוגעים ומשחיתים את החברה במעשיהם.

ב. בלי-עול: אינם מקבלים על עצמם עול מלכות שמים. גם חנה אמרה לעלי שלא יחשיבה כ- "בת בליעל")

תיאור מעשי השחיתות של בני עלי בשרתם במשכן ה' (יב-טז)

וּמִשְׁפֹּט (=הנוהג של) הַכֹּהֲנִים אֶת הָעָם:



לקחו חלקם בבשר
לפני הקטרת החלב
וזריקת הדם על המזבח



לקחו חלקים
מבשר הקורבן
שאיונם מגיעים להם



לקחו חלקים מבשר הקורבן שאינם מגיעים להם (יג-יד)

(הנוהג התקין שהכהן מקבל מבשר השלמים את החזה והשוק בעת שהמקריב מבשל בסיר את כל החלקים הראויים לאכילה, כעת מסופר על חריגת הכהנים ממנהג זה:)

כָּל אִישׁ זִבַּח זִבַּח (=בכל מקרה שהיה בא איש להקריב קורבן) וּבָא נֶעֱר-הַכֹּהֵן כְּבִישׁ הַבָּשָׂר,

וְהַמְזִלָּג שְׁלֹשׁ-הַשָּׁנִים בִּידוֹ (=מזלג גדול בעל שלש שיניים, המסוגל לעלות נתחי בשר גדולים)

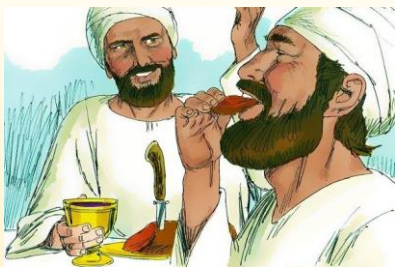
וְהִכָּה (=נעץ את המזלג בחזקה) בַּכִּיּוֹר אוֹ בַדּוֹד אוֹ בַקִּלְחַת אוֹ בַפָּרוֹר (כלי בישול בעלי גדלים שונים.

כלומר את נער הכהן לא עניין גודל הבשר המתבשל, הוא לקח לעצמו את החלק היפה והטוב)

כָּל אֲשֶׁר יַעֲלֶה הַמְזִלָּג יִקַּח הַכֹּהֵן בּוֹ (=לקחו לעצמם יותר בשר מחלקי הבשר המגיעים להם במסגרת

מתנות הכוהנים, לדוגמא: בקרבן שלמים מגיעים להם רק החזה והשוקיים, והם לקחו יותר)

הערת הכתוב: כָּכָה יַעֲשׂוּ לְכָל-יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בַּשְּׁלָח (=שחיתות באופן עקבי כלפי כל הבאים למשכן).



הכהנים לקחו חלקם בבשר לפני הקטרת החלב וזריקת הדם על המזבח (טו-טז)

האיש המקריב



הם גם עברו על חוקי התורה בכך שלקחו מהבשר עוד לפני זריקת הדם ושימת החלב על המזבח
ויאמר אליו הָאִישׁ: קֵטֶר יִקְטִירוֹן כִּיֹּם (=העלה למזבח כעת, קודם כל את):
הַחֶלֶב, וְקַח-לֶךְ פֶּאֶשׁ תֹּאנֶה נִפְשֶׁךָ.
(האיש המקריב היה אף מוכן לוותר על חלקו בבשר, רק שהכהן יקריב
לפי ההלכה הקובעת כי יש קודם להקטיר את החלב ורק אח"כ לקח בשר לאכילה)

נער הכהן

גם בָּטָרִם יִקְטִירוֹן אֶת הַחֶלֶב (=העלאת שומן הבהמה על המזבח):
וּבָא נֶעֶר-הַכֹּהֵן וְאָמַר לְאִישׁ הַזֶּבֶחַ:
תִּנֶּה בָּשָׂר (חי) לְעֹלוֹת לִפְנֶיךָ, וְלֹא יִקַּח מִמֶּנּוּ בָּשָׂר
מִבָּשָׂל כִּי אִם-חַי (למרות שאת הבשר החי יש לבשל,
ורק אח"כ מותר לעלות אם רוצים, הרי שהנער לקח את
הבשר לעלייה לפני הבישול)



וְאָמַר (הכהן):
לֹא, כִּי עֲתָה (מיד) תִּתֵּן, וְאִם לֹא: לְקַחְתִּי בְּחִזָּקָה.
(הכהנים לא היו מוכנים לוותר על לקיחת הבשר לפני ההקטרה אפילו תמורת הבטחת
האדם לוותר על חלקו בבשר, וגם לעתים נקטו באלימות להשיג את מבוקשם)

הערת מסכמת של הכתוב על חטאי בני עלי (יז)

וַתְּהִי חַטָּאת הַנְּעָרִים (=כנראה הכוונה לחפני ופנחס בני עלי)

גְּדֹלָה מְאֹד אֶת פְּנֵי-ה'.

כִּי נֶאֱעָזוּ (=כי ביזו ומאסו) הָאֲנָשִׁים אֶת מִנְחַת-ה' (=את הקורבנות).

הערה : בני-עלי חטאו בחטא נוסף, חטא שכיבת הנשים, ראה פס' כב.

עֲדָקוֹת שְׁמוּאֵל בְּשֶׁרְתּוֹ אֶת ה' (יח)



ובניגוד להתנהגות הכהנים המושחתים:

וְשְׁמוּאֵל מִשָּׁרַת אֶת פָּנָיו-ה' נָעַר חָגוֹר אֶפֻּד-בָּד (יח)

(=בגד מפתן שלבשו הכהנים הפשוטים המשרתים את ה' במשכן,

שמואל ששירת במשכן לבש בגד זה למרות שאינו כהן, אלא לוי)

הערה:.

על-פי ספר-הזוהר שמואל שירת ככהן למרות שאביו אינו כהן. הוא עשה זאת לפי דיבור ה'.

יש בפרקים אלו רמזים רבים לכך ששירת ככהן:

א. חפצים המאפיינים כחפצי וכלבושי כהן, אפוד, מעיל.

ב. הוא גם נזיר (לנזיר יש חלק מדיני כהן גדול—"נזר אלהיו על ראשו")

ג. נבואת איש האלהים, בסוף הפרק: "והקמתי לי כהן נאמן . . . והתהלך לפני משיחי כל הימים"

המעיל הקטן שהכינה לשמואל חנה אמו (ויט)



וּמַעֲיֹל קָטָן תַּעֲשֶׂה לוֹ אִמּוֹ.

וּמַעֲיֹל-קָטָן (=בגד עליון התפור לפי מידותיו) תַּעֲשֶׂה לוֹ אִמּוֹ.
וְהַעֲלֵתָהּ לוֹ מִיָּמִים-יְמִימָה (=מדי שנה בשנה)
בַּעֲלוֹתָהּ אֶת אִשָּׁהּ לְזִבְחַ אֶת זִבְחַ-הַיָּמִים (=כשעלתה עם
בעלה לשילה, לחגוג את הזבח המשפחתי הקבוע).

הערות בעניין המעיל:

1. הכתוב טורח לספר בעניין ה"מעיל", כדי לומר שהיה קשר מיוחד ומתמשך בין חנה לבנה שמואל, למרות שלא גדל בחיקה. וכן לומר למרות הקושי המתמשך של חנה בויתור על בנה, אין היא מתחמקת מקיום נדרה.
2. 'מעיל' יהיה גם סימן ההיכר של שמואל ויוזכר פעמיים בהמשך, בקריעת מלכות שאול, פרק טו, ובסיפור שאול ובעלת האוב, פרק כז.

משפחת אלקנה מתרחבת בעקבות ברכת עלי

ברכת עלי לאלקנה ואשתו (כ)

וּבֵרַךְ עֲלֵי אֶת אֱלִקְנָה וְאֶת אִשְׁתּוֹ (כנראה בעלותם מדי שנה בשנה),
וְאָמַר: יְשֵׁם ה' לְךָ זֶרַע (נוסף) מִן הָאִשָּׁה הַזֹּאת (מחנה, לא מהאישה האחרת, פנינה)
תַּחַת הַשָּׂאֵלָה אֲשֶׁר שָׂאֵל לָהּ (=כגמול תחת השאלה שהושאל שמואל לעבודת ה')
וְהָלְכוּ לְמִקְוָמוֹ (=וּחֲזְרוּ לְמִקְוָמָם, לעירו של אלקנה).

חנה נפקדת בעוד ילדים (כא)

כִּי פָקַד ה' אֶת חָנָה, וַתֵּהָר וַתֵּלֶד 3 בָּנִים ו-2 בָּנוֹת.



עֲדֻקּוֹת שְׁמוּאֵל הַנֶּעֱר הַגָּדֹל עִם ה' (כא)

וַיִּגְדֹּל הַנֶּעֱר שְׁמוּאֵל עִם ה'

(=גדל תוך קירבה לה' והליכה בדרכיו)



עלי שומע על מעשי בניו הרעים

וְעָלִי זָקֵן מְאֹד (ולכן לא שם לב בעצמו לשחיתות בניו הכהנים בשילה)

וְשָׁמַע: אֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֹׂן בְּנָיו לְכָל-יִשְׂרָאֵל (הבאים לשילה)

וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבוּן אֶת הַנָּשִׁים-הָעֲבָאוֹת (=המתקהלות) פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד.

הערות:

1. חטא שכיבת הנשים לא מופיע בתיאור חטאי בניו, וכן לא מופיע בתוכחת איש-האלהים בהמשך.
2. חז"ל גם העירו שאמנם אין מדובר על חטא של משכב ממש, אלא על עיכוב בהבאת קורבנות של אותן נשים. העיכוב גרם לאותן נשים להתעכב מלחזור לבעליהן בבית ולשכב עמן, לכן הכתוב מאשים אותם כאילו הם לו ששכבו עמן.



תוכחת עלי הרפה את בניו (כג-כו)

תוכחה מגומגמת של עלי לבניו (כג-כד)

וַיֹּאמֶר לָהֶם: לָמָּה תַעֲשׂוּן כַּדְבָּרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ אֶת דְּבָרֵיכֶם רָעִים מֵאֵת כָּל הָעָם אֵלֶּה (=למה אתם עושים את הדברים הרעים שאני שומע את העם מספר עליכם !!)

אֶל בְּנֵי (=אל נא תעשו כד, בני), כִּי לֹא טוֹבָה הַשְׁמָעָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ מֵעֲבָרִים עִם ה' (=כי השמועות שעם ה' (בנ"י) מעבירים עליכם, הם לא שמועות טובות).

אִם יַחֲטֵא אִישׁ לְאִישׁ: וּפָלְלוּ אֱלֹהִים (=כשאדם חוטא לחברו, אזי אלהים ישפוט את העניין ויתערב למענו, אך:)

וְאִם לֹה' יַחֲטֵא-אִישׁ: מִי יִתְפַּלֵּל-לוֹ (מי יבוא להתערב למענו ?? ה' לא יבוא כי אותו איש הרי חטא כלפיו).

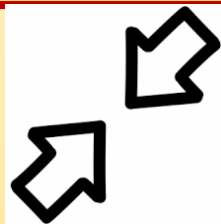




ה' מסובב כך שבני עלי לא ישמעו בקול אביהם (כה)

ולא ישמעו לקול אביהם !

נימוק: כי חפץ (=רוצה) ה' להמיתם.



עדיקותו של שמואל עם ה' ועם בני-אדם (כו)

(ובניגוד גמור לבני עלי)

והנער שמואל הלך וגדל וטוב,

גם עם ה' וגם עם אנשים.

נבואת פורענות של איש אלקים לעלי (כז-לו)

התוכחה-האישום: בית האב, שבו אתם משרתים כהנים, בגד בייעוד בית אהרן ככֹהֲנִים (כז-כט)

וַיָּבֹא אִישׁ-אֱלֹהִים (=נביא) אֶל עָלִי, וַיֹּאמֶר אֵלָיו:

כֹּה אָמַר ה': הִנְגַּלְהָ נְגִילָתִי (=האם התגליתי) אֶל בֵּית-אֲבִיךָ (=אהרון הכהן)

בְּחִיּוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית-פְּרַעֲהַ (בהיותם קניין לבית פרעה, משועבדים לו, כלומר נגילתי אליו כשבית אביך היה בשיא שפלות המעמד ונתתי לו מעמד מכובד):

וּבָחַר אֹתוֹ מִכָּל שְׁבִיטִי-יִשְׂרָאֵל לִי לְכַהֵן: לַעֲלֹת עַל מִזְבְּחִי, לְהַקְטִיר קֶטֶרֶת, לְשִׂאת אֶפֻּד לְפָנַי (ובחרתי

דווקא בו לשרת ככהן, על התפקידים הרבים בכלולים בכך, כגון הקרבה על המזבח, הקטרת קטורת, נשיאת אפוד כדי לשאול בו בה').

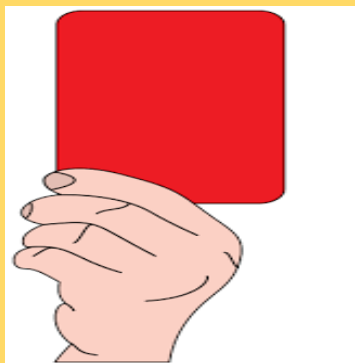
וְאֶתְּנָה לְבֵית אֲבִיךָ אֶת כָּל אֲשֵׁי (=קורבנות) בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל (=ובנוסף גם קיבלתם טובות הנאה מתפקיד מכובד זה, חלקים מכל

הקורבנות שמביאים בנ"י) (לכן, תמוה בעיני הדבר): לָמָּה תִּבְעֲטוּ בְּזִבְחִי וּבְמִנְחָתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי מֶעֶזְרָן (=להקריב במעון-במקדש)

וּתְכַבֵּד אֶת בְּנִיךָ מִמֶּנִּי לְהַבְרִיאֲכֶם מֵרֹאשִׁית כָּל מִנְחַת-יִשְׂרָאֵל לְעַמִּי (=מדוע אתה עלי כיבדת את בניך יותר ממני בכך

שהשמנתם את עצמכם ממתנות הכהונה הניתנים מאת בני-ישראל !?)

הערה: אמנם לא מסופר בתורה שה' בחר באהרון ובזרעו ככהנים עוד במצרים, אך כנראה שעברה בישראל מסורת בעניין זה.



הפורענות-העונש (ל-לו)

לִכֵּן נֹאם ה' אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל:

אָמֹר אֶמְרָתִי (=חשבתי ש:) בֵּיתְךָ (=בית עלי)

וּבֵית אָבִיךָ (אולי הכוונה לבית איתמר בן אהרון, איתמר-אבי אחת משושלות

הכהנים, עלי הוא נצר למשפחה זו) יִתְהַלְכוּ לִפְנֵי עַד-עוֹלָם,

וְעַתָּה נֹאם-ה' (כעת אני משנה את מחשבתי שאתה וביתך תתהלכו לפני עד עולם, שכן

התנהגותכם לא טובה, ולכן:) חָלִילָה לִי (=אני נשבע שלא אעשה את הדבר שהבטחתי, אלא:

כִּי מַכְבְּדִי אֶכְבֵּד וּבְזִי יִקָּלוּ (=את מי שמכבד אותי אני אכבד, ואת מי שמבזה אותי

בית עלי) אני אקל אותו, אזלזל בו:)



הפורענויות:

הִנֵּה יָמִים בָּאִים,

א. וְגִדַּעְתִּי אֶת זֶרַעַךְ וְאֶת זֶרַע בֵּית-אָבִיךָ מִהָיוֹת זָקֵן בְּבֵיתְךָ (=אשבור את כוחך מהיות מנהיג, לא יהיה כהן מנהיג ממשפחתך, יש המפרשים שהכוונה שאנשי המשפחה לא יגיעו לגיל זקנה).

ב. וְהַבֵּטָה צַר מֵעוֹן בְּכָל אֲשֶׁר יִיטִיב אֶת יִשְׂרָאֵל (=והבטת בקנאה בכהן שישרת במקומך במעון-במקדש, שיהיה בתקופה שיהיה טוב לישראל, רמז אולי לכך שאביתר (מצאצאי עלי מזרע איתמר הכהן) יגורש מן הכהונה הגדולה לטובת צדוק מזרעו של אלעזר).

ג. וְלֹא יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ כָּל-הַיָּמִים (כמו בסעיף א)

ד. וְאִישׁ לֹא אֶכְרִית לָךְ מֵעַם מִזְבְּחִי (=אך לא אפסיק את שירות כהני משפחתך, וזאת כדי: לַכֹּלֹת אֶת עֵינֶיךָ וְלֹאֲדִיב אֶת נַפְשְׁךָ (שלעיניך ולעיני זרעך תהיה כלייה מרוב בכי וצער, שיראו שפלותם ודלותם בכהונה, לעומת הכהנים האחרים, "לאדיב" = להדאיב, לייגע, להעציב)

ה. וְכָל מַרְבֵּית-בֵּיתְךָ (=כל התרבות ביתך = כל צאצאך) יָמוּתוּ אֲנָשִׁים (=לא יגיעו לזקנה, יש מפרשים: ימותו כאנשים פשוטים)

אות לעלי כהוכחה לקיום נבואת הפורענות (לד)

וזה לך האות (אמירת סימן מוחשי כעת , כהוכחה שאכן דברי הנביא הם אמת והדבר אכן יקרה בעתיד):

אֲשֶׁר יבֹא אֶל שְׁנֵי בָנֶיךָ אֶל חֲפְנִי וּפִינָחָס:

בְּיוֹם-אֶחָד יָמוּתוּ שְׁנֵיהֶם (זה יקרה במלחמת אבן-העזר, ראה פרק ד)

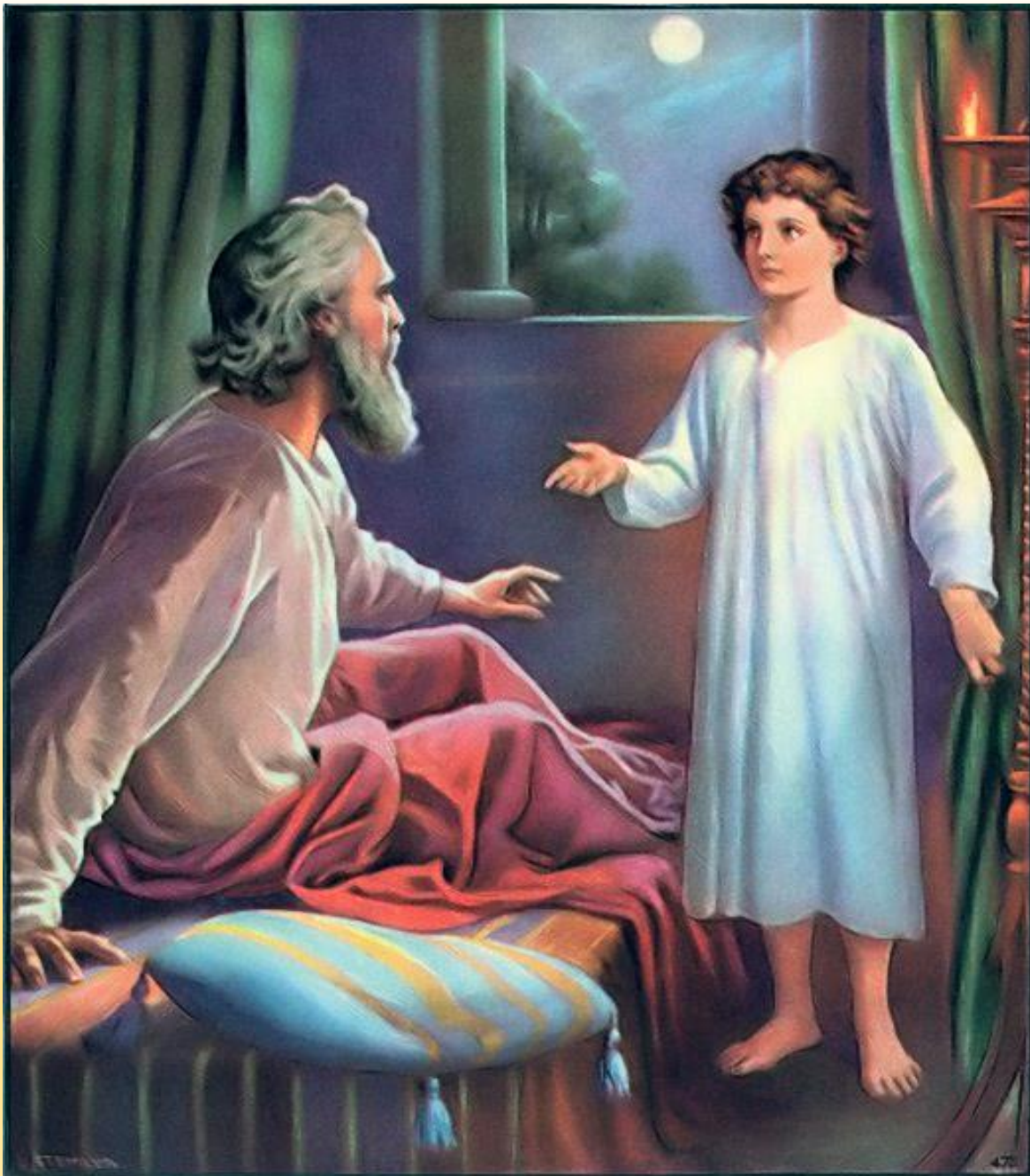
בְּיוֹם-אֶחָד יָמוּתוּ שְׁנֵיהֶם



המשך הפורענות (המובאת בשקופית 23)

ו. וְהִקִּימֹתִי לִי כֹהֵן נֶאֱמָן (=בית כהונה שישרתי בנאמנות) כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבִנְפָשִׁי יַעֲשֶׂה (=כנראה שהכוונה לצדוק הכהן שילווח את דוד ושלמה), וּבְנִיתִי לוֹ בֵּית נֶאֱמָן (=שושלת כהנים יציבה), וְהִתְהַלַּךְ לִפְנֵי-מְשִׁיחִי (=המלך הנמשח) כָּל-הַיָּמִים.

וְהָיָה כָּל הַנּוֹתֵר בְּבֵיתְךָ יָבֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ לְאַגֹּרֶת כֶּסֶף וְכֶכֶר-לֶחֶם (=כל מי שיוותר בשושלת שלך, יבוא לעבוד אצל הכהן אותו בחרתי, ואפילו תמורת מטבע כסף פחות ערך, או יסכים אפילו לעבוד רק בתמורה לככר לחם) וְאָמַר: סִפְחֵנִי (=תצרף אותי בבקשה) נָא אֶל אַחַת הַכֹּהֲנֹת (אל משמרות הכהנים העובדות) (כך שאוכל לפחות): לֶאֱכֹל פֶּת-לֶחֶם.



התגלות ה'
לשמואל
(פרק ג)

תקציר

פרקנו מספר בצורה ציורית על הנבואה הראשונה שמקבל שמואל. לילה. שמואל שוכב בהיכל ה'. הכתוב מבהיר שבימים ההם "אין חזון נפרץ" כלומר הנבואה לא נפוצה. במהלך הלילה, שומע שמואל קול הקורא לו. מיד שמואל אומר "הנני" ומגיע לעלי. עלי אינו מבין מה שמואל הנער רוצה ממנו, ומחזיר אותו לישון. שוב אותו קול נשמע. שוב הולך שמואל אל עלי. שוב עלי אינו מבין על מה שמואל מדבר. הנער חוזר לישון ומנסה להבין את פשר הקול המשונה שקורא לו. הוא לא יודע שה' בכבודו ובעצמו קורא לו: "וְשָׁמוּאֵל טָרַם יָדַע אֶת ה' וְטָרַם יְגָלָה אֵלָיו דְּבַר ה'" אותו קול, בפעם השלישית. שמואל כבר אינו יודע מה לעשות, ושוב הולך אל עלי. עלי כבר הצליח להבין באיזה קול מדובר ולכן אומר לשמואל: "וְהִיָּה אִם יִקְרָא אֵלַיָּהּ, וְאִמְרַתְּ דְּבַר ה' כִּי שָׁמַעַ עֲבָדְךָ" עלי מכין את שמואל לקבלת נבואה מאת ה'. שוב אותו קול נשמע. שמואל שומע לדברי מורו ואומר: "דְּבַר כִּי שָׁמַעַ עֲבָדְךָ" כעת ה' מוסר את נבואתו לשמואל על גורל בית עלי, כפי שקראנו בפרק הקודם. שמואל מוסר את הדברים לעלי על אף הפחד שלו. הפרק מסתיים בשיפוט חיובי על שמואל: "וַיִּגְדַּל שְׁמוּאֵל וְהָיָה עִמּוֹ וְלֹא הָפִיל מִכָּל דְּבָרָיו אֲרָצָה" מנער, הופך שמואל להיות "שמואל הנביא".

הרקע להתגלות ה' לשמואל (א-ג)

פס' א. וַהֲנַעַר שְׁמוּאֵל מִשְׁרַת אֶת ה' לְפָנָיו עָלִי.

הערה: למרות שעובדה זאת כבר נאמרה על שמואל "והנער היה משרת את ה' את פני עלי הכהן" היא מובאת כאן שוב, אולי משום שעתה נזקק עלי לשירותי שמואל בשל עיוורונו, וכן יש בכך הסבר להתנהגות הנער הרץ אל עלי, השומע את הקול הקורא בשמו.



נדירות הנבואה באותה תקופה (א)

וַדְבַר ה' (=דבר נבואה)

הָיָה יָקָר בַּיָּמִים הָהֵם (=לא היה מצוי, קשה היה להשיג את דבר ה' באותם ימים,

לכן שמואל לא הבין כששמע קול הקורא בשמו, פס' ד והלאה)

אֵין חֲזוֹן נִפְרָץ (=אין הנבואה מתפשטת, פרוצה, נפוצה, שכיחה)

הרקע להתגלות ה' לשמואל (ב-ג)



עלי זקן ושוכב במקומו (ב)

וַיְהִי בַיּוֹם-הַהוּא

(ביום בו התרחש הסיפור שיובא בהמשך)

וְעָלִי שֹׁכֵב בַּמָּקוֹמוֹ,

וְעֵינָיו הִחֲלוּ כְּהוֹת לֹא יוֹכֵל לִרְאוֹת

הרקע להתגלות ה' לשמואל (ב-ג)



זמן ומקום ההתגלות (ג)

וַיַּרְא-אֱלֹהִים טָרֶם יִכָּבֵד (=המנורה עדיין לא כבתה, מדובר כנראה בפרק הזמן שלפני עלות השחר).

וַשְּׁמוּאֵל שֹׁכֵב (שוכב כנראה בעזרת הלויים, שהייתה בסמוך ל:)

בְּהִיכַל-ה' אֲשֶׁר שָׁם אֲרוֹן-אֱלֹהִים (משם כנראה מגיע הקול בהמשך הסיפור)..

תהליך התגלות ה' אל שמואל (ד-יד)

ה' קורא לשמואל, אך שמואל לא מבין שה' קורא לו (ד-ט)

ה' (קורא לשמואל)	שמואל (תגובתו לקריאת ה')	עלי (תגובתו לבוא שמואל אליו)
ויקרא ה' אל שמואל	ויאמר: הנני (=שמעתי את קריאתך) וירץ אל עלי, ויאמר: הנני, כי קראת לי	ויאמר: לא קראתי! שוב שכב!
וילך וישכב, ויסף ה' קרא עוד שמואל	ויקם שמואל, וילך אל עלי, ויאמר: הנני כי קראת לי הערה: כאן נאמר "ויקם שמואל" ובפעם הראשונה לא נאמר, כאן נאמר "וילך" לעומת "וירץ" הכתוב מתאר את פעולת שמואל באיטיות כדי להדגיש את ההיסוס שיש כעת לשמואל.	ויאמר: לא קראתי בני, שוב שכב. הערה: עלי מוסיף הפעם את מילת החיבה "בני" אולי כדי להרגיע את שמואל שלדעתו הוטעה ע"י דמיון שווא.
הערת הכתוב: ושמואל טרם (=עדיין לא): ידע את ה', וטרם יגלה אליו דבר-ה' (ז)		
ויסף ה' קרא שמואל בשלישת	ויקם וילך אל עלי, ויאמר: הנני, כי קראת לי	ויבן עלי כי ה' קרא לנער. ויאמר עלי לשמואל: לך שכב, והיה אם יקרא אליך ואמרתי: דבר ה' כי שמע עבדך
	וילך שמואל, וישכב במקומו	

ה' מתנבא לשמואל נבואת פורענות על עלי וביתו (י-יד)



ה' (קורא לשמואל)

וַיָּבֹא ה' וַיִּתְּיֶעֱב (על מקום משכב שמואל).
המילה "ויתיעב" מרמזת שבפעם הזו מתגלית
תמונת ה' לשמואל במראה הנבואה)
וַיִּקְרָא כָּפֶעַם-כָּפֶעַם: שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל
(הקריאה "שמואל" באה פעמיים לצורך חיזוק)

שמואל (תגובתו לקריאת ה')

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל:

דָּבָר, כִּי שָׁמַע עֲבָדְךָ

(שמואל לא אומר "דבר ה'.." כפי שציווהו עלי,
אלא רק "דבר..", אולי שמואל מפחד מההתגלות)

ה' מתנבא לשמואל נבואת פורענות על עלי וביתו (י-יד)



הפורענות (יא-יב)

וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׁמוּאֵל: הִנֵּה אֲנֹכִי עֹשֶׂה דְבָר (גורלי) בְּיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר כָּל שְׁמֹעוֹ תִּצְלִינָה 2 אֲזִנּוֹ (יצלעלו=ירעדו 2 אוזניו, הבשורה הרעה משולה לקול הלם חזק הגורם צרצור באוזניים. הבשורה הרעה היא גלות הארון לפלשתים, ומפלת ישראל, המתוארים בפרק ד)

בְּיוֹם-הַהוּא אָקִים אֶל עָלִי אֶת כָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵל-בֵּיתוֹ (ביד איש האלהים, ראה, פרק ב)
הַחֹל וְכָלָה (=מתחילת הפורענות עד סופה, ממות שני בני עלי ועד ירידת בית עלי מגדולתו והשפלת צאצאיו)

הסיבה לפורענות (יג)

והַגִּדְתִּי לוֹ (=ע"י איש האלהים): כִּי שִׁפֹּט (=מעניש) אָנִי אֶת בֵּיתוֹ עַד עוֹלָם (=ללא הגבלת זמן)
בַּעֲוֹן אֲשֶׁר יָדַע כִּי מְקַלְלִים לָהֶם בָּנָיו (=בגלל שעלי ידע שבניו מקילים (=מבזים) את עם ישראל (או את ה'))
וְלֹא כָהָה בָּם (=ולא גער בם. השימוש במילה "כהה" מרמז שענינו שעלי כהו, אולי גם בגלל חטא זה)

אין אפשרות לכפר על העוון (יד)

וּלְכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית-עָלִי אִם (=שלא) יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית-עָלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם
(הסיבה שלא יתכפר להם שהרי לא תתכן כפרה לאדם ע"י זבח ומנחה כאשר הוא עצמו מזלזל בהם.)

עלי מכריח את שמואל לגלות לו את דבר הנבואה (טו–יח)



וַיִּשְׁכַּב שְׁמוּאֵל עַד-הַבֹּקֶר,

וַיִּפְתַּח אֶת דִּלְתוֹת בֵּית-ה'

(שמואל ממשיך בעבודתו כרגיל אולי גם כדי שעלי יחשוב שה'

לא קרא לו באותו לילה בפעם רביעית)

וַשְׁמוּאֵל יֵרָא מִהַגִּיד

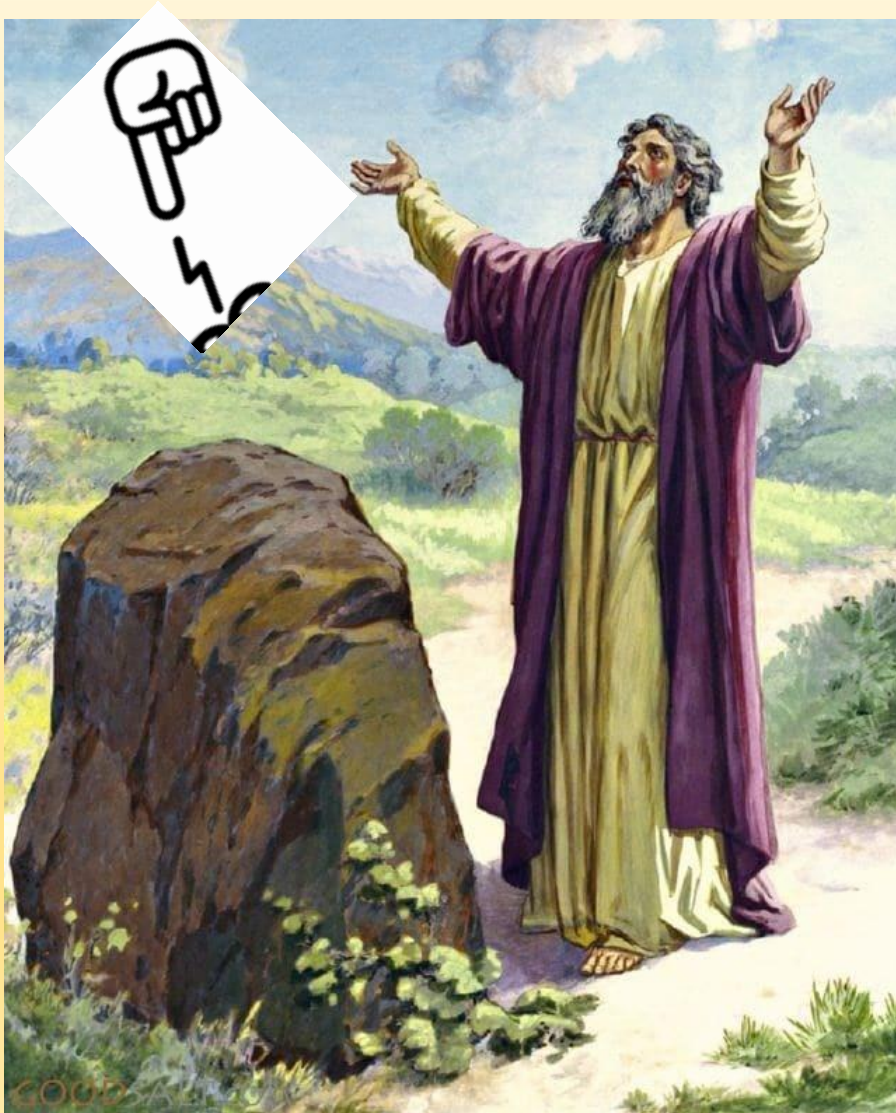
אֶת הַמְּרָאָה (החזון, הנבואה) אֶל עָלִי (שמא יגרום לו צער)

עלי מכריח את שמואל לגלות לו את דבר הנבואה (טז-יח)

עלי	שמואל
וַיִּקְרָא עֲלֵי אֶת שְׁמוּאֵל, וַיֹּאמֶר: שְׁמוּאֵל בְּנִי,	וַיֹּאמֶר: הֲנִנִי (כאן לשירותך, נכון למלא כל תפקיד)
מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים (ה', בהתגלותו אליך הלילה) ? אֶל-נָא תְכַחַד (=בבקשה אל תעלים) מִמֶּנִּי. כֹּה יַעֲשֶׂה-לְךָ אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף (=אני משביע אותך ש:) אִם תְּכַחַד (=שלא תעלים ממני) מִמֶּנִּי דָבָר מִכָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים (יז)	וַיַּגֵּד לוֹ שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הַדְּבָרִים וְלֹא כַחַד מִמֶּנּוּ (=ולא העלים ממנו את דבר הנבואה)
וַיֹּאמֶר: ה', הוּא הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.	



שמואל גודל כנביא לה' (יט-כא)



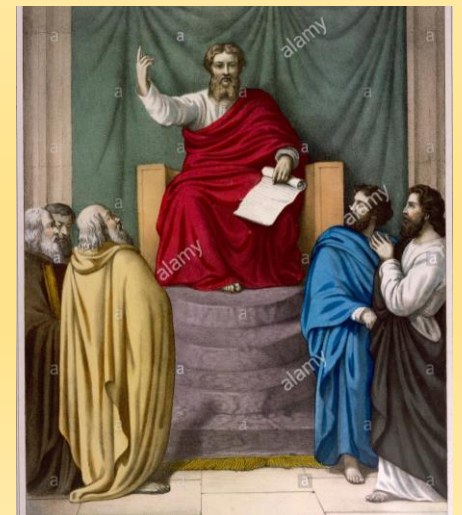
וַיִּגְדַּל שְׁמוּאֵל,
וְהָיָה עָמוּ,
וְלֹא הָפִיל מִכָּל-דְּבָרָיו אֶרְצָה
(= כל מה שאמר שמואל היה מתקיים,
כלומר הוא נביא אמת).

שמואל גודל כנביא לה' (יט-כא)

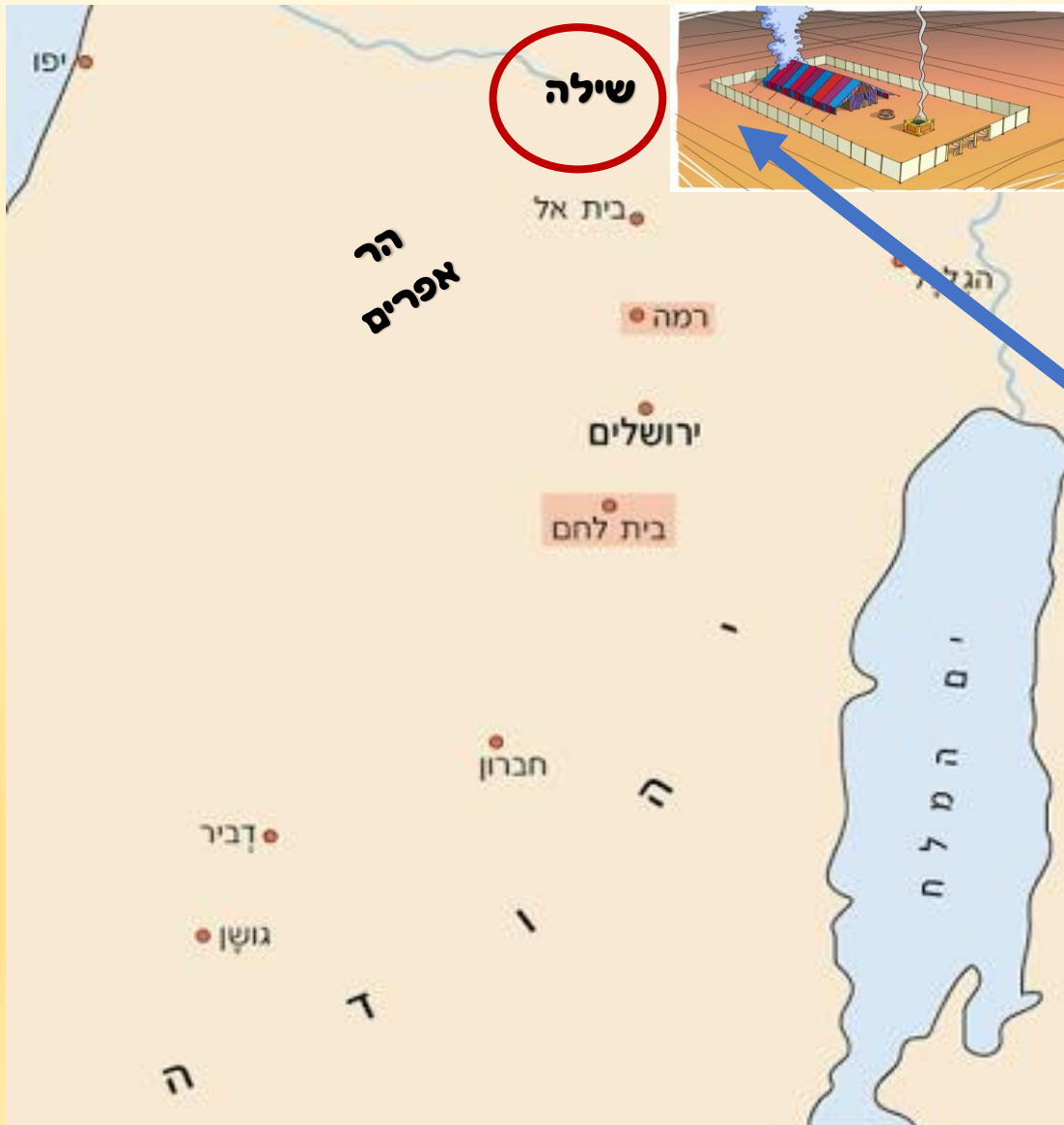
פס' יט. וידע כל ישראל

מִדָּן וְעַד בְּאֵר-שֶׁבַע (מקצה הארץ לקצה השני)

כִּי נֶאֱמַן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא לַה' (הוא באמת נביא ה')



שמואל גודל כנביא לה' (יט-כא)



וַיֵּסֶף ה' לְהִירָאָה בְּשִׁלָּה,
כִּי נִגְלָה ה' אֶל שְׁמוּאֵל בְּשָׁלוֹ (במשכן שבשילה)
בְּדַבֵּר ה' (= בדברי נבואה).

(הערת הכתוב הזו היא בניגוד לנאמר בתחילת הפרק שדבר ה' היה נדיר באותם זמנים,
כעת יש נבואה לישראל בשילה אל שמואל.)

מלחמת אבן העזר (פרק ד)



תקציר

פרקנו מספר על המלחמה של ישראל בפלישתים ועל המחירים הכבדים של המלחמה. בחלק השני מופיע הדיווח לעלי וזההשלכות.

המלחמה ישראל יוצאים למלחמה בפלישתים. לאחר 4,000 מתים מהצד הישראלי, מציעים זקני ישראל: "נִקְחָה אֵלֵינוּ מְשֻׁלָּה אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' וְיָבֹא בְּקִרְבָּנוּ וְיִשְׁעֵנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ". הצטרפות הארון לכוחות הלוחמים מעוררת התרגשות במחנה ישראל ולחץ במחנה פלישתים: "אֹי לָנוּ מִי יֵצִילֵנוּ מִיַּד הָאֱ-לֹהִים הָאֲדִירִים הָאֵלֶּה... הַמְּכִים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מָכָה בַּמִּדְבָּר". זיכרונות העבר מפחידים, אבל העתיד הצפוי לפלישתים אם יפסידו בקרב – מפחיד לא פחות – "הִתְחַזְקוּ וְהָיוּ לְאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים, כֵּן תַּעֲבֹדוּ לְעִבְרִים כַּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם". ההתחזקות הפלשתית עובדת. הקרב מוכרע בתבוסה ישראלית גדולה: 30,000 חללים, בהם בני עלי, והמחיר הכבד ביותר הוא נפילתו של ארון ה' בשבי.

הדיווח לעלי רץ מהמערכה מגיע לעלי שיושב בשילה ו"לבו חָרַד עַל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים". הוא מבשר לעלי את הבשורות הקשות בהדרגה: "נָס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מִגִּפָּה גְדוֹלָה הִיָּתָה בָּעַם וְגַם שְׁנֵי בָנָיו מָתוּ חֲפָנִי וּפִינָחַס וְאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה". נפילת הארון בשבי שוברת את עלי; הוא נופל מכיסאו ומת. הבשורות המרות מגיעות גם לאשת פינחס ההרה. מהכאב – נולד הילד, שזוכה לשם המנציח את הרגע הקשה: "וַתִּקְרָא לְנֶעֱר 'אִיכָבֹוד' לֵאמֹר גָּלָה כְּבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל אֶל הַלָּקַח אֲרוֹן הָאֱ-לֹהִים וְאֶל חֲמִיהָ וְאִישָׁהּ"

וַיְהִי דְבַר – שְׁמוּאֵל לְכָל יִשְׂרָאֵל

(שני פירושים: א. דבריו הנבואיים נתקבלו בקרב כל ישראל, ובכך שמואל נעשה למנהיגם של כל ישראל)

ב. מה שסופר בפרק הוא תחילת קיום דבר הנבואה שנאמרה לשמואל על חורבן בית-עלי, ראה פרק ג)



“וַיְהִי דְבַר שְׁמוּאֵל לְכָל יִשְׂרָאֵל”

ישראל יוצאים למחמה מול פלשתים (א)



וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל לְקִרְאֵת
פְּלִשְׁתִּים לַמִּלְחָמָה,
וַיַּחֲנוּ עַל הָאֲבֶן-הָעֶזֶר

(הקימו את מחניהם במקום הנקרא
"אבן העזר". מזהים אותו היום באזור
השרון ליד ראש-העין. אין מדובר
ב"אבן העזר" של פרק ז),

וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בְּאַפֵּק
(במקום קרוב באזור של אבן-העזר).

4,000

ישראל נגפים לפני פלשתים



פס' ב. ויערכו פלשתים לקראת ישראל,

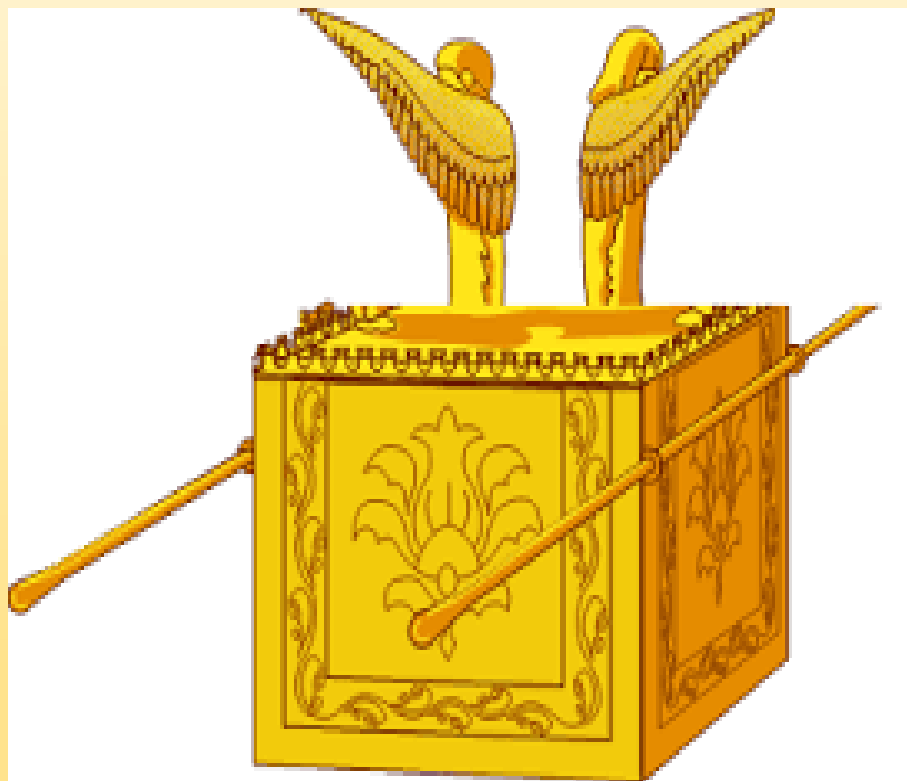
ותטש המלחמה (=הקרב התפשט)

וינגף (נופלים מתים כמו במגיפה) ישראל לפני פלשתים,

ויכו (הפלשתים את ישראל) במערכה בשדה כ-4,000 איש.



החלטת הזקנים להביא למערכה לעזרה את ארון הברית מן המשכן שבשילה (ג)



וַיָּבֹא הָעָם אֶל הַמַּחֲנֶה, וַיֹּאמְרוּ זָקְנֵי-יִשְׂרָאֵל:
לָמָּה נִגְפָנוּ ה' (=למה ה' גרם לנו להפסיד) הַיּוֹם לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים ?!
נִקַּחְהָ אֵלֵינוּ מִשְׁלָה אֶת אָרוֹן בְּרִית-ה',
וַיָּבֹא בְּקֶרְבָנוּ (=בתוכנו), וַיִּשְׁעֲנוּ (ה') מִכָּף אֲיִבֵינוּ.

הערה: הארון מסמל את נוכחות ה', הם חשבו שאם ה' איתם הם בוודאי ינצחו. (גם לא ייתכן שה' ייתן לגויים לנצח את בני"י ולקחת את ארונו) בחומש במדבר פרק י, כתוב שכשהארון היה נוסע משה התפלל, שיפוצו אויביו של ה' וינוסו משנאיו (הכוונה לאויבי עם ישראל), הארון גם הלך לפני העם במעבר הירדן, ויצא עמם למלחמות, וכן נטל מקום חשוב עמם בטקס הקפת יריחו.



וַיִּשְׁלַח הָעַם (שלוחים אל העיר) שְׁלֵחַ (מקום המשכן, בו מונח הארון)

וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן בְּרִית-ה' עֲבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרִבִּים,
וְשָׁם שְׁנֵי בָנֵי-עֲלִי עִם אֲרוֹן בְּרִית-הָאֱלֹהִים חֲפְנִי וּפִינָחָס.

הערה: שני הסברים מעניינים לכך שהכתוב מציין את העובדה ששני בני עלי נושאים את הארון:

א. סיפור זה כאן הקדמה להמשך בו יסופר על מות בני עלי ובכך מתגשם האות – ההוכחה לבוא הפורענות על

בית עלי שחופני ופנחס ימותו ביום אחד

ב. מסר שאמנם ארון אלהים בא למחנה, אך לא בטוח שהוא יביא תשועה כל עוד שנושאו – כהנים מושחתים.

הארון מגיע

למערכה,

תוצאות המערכה

(ה-יא)

שלב א. ישראל מריעים ומתעודדים לבוא הארון

פס' ה.

וַיְהִי כִּבּוֹא אֲרוֹן בְּרִית-ה' אֶל הַמַּחֲנֶה:

וַיִּרְעוּ כָל-יִשְׂרָאֵל תְּרוּעָה-גְדוֹלָה (כביטוי מובהק לשמחתם הגדולה והגדלת ביטחונם העצמי במערכה)

וַיִּתְּהֻם הָאָרֶץ (=הארץ הייתה חומה, רעש גדול נשמע ממחנה ישראל) .



וַיִּרְעוּ כָל-יִשְׂרָאֵל תְּרוּעָה-גְדוֹלָה



המשך שלב א. פלשתים פוחדים

פס' ו:

וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת קוֹל-הַתְּרוּעָה, וַיֹּאמְרוּ: מָה קוֹל הַתְּרוּעָה-הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּמַחֲנֵה הָעִבְרִים (הישראלים) ?
וַיֵּדְעוּ (ואז נודע להם) כִּי אַרְזֶן-ה' בָּא אֶל הַמַּחֲנֶה. וַיֵּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים, כִּי אָמְרוּ בָּא אֱלֹהִים אֶל הַמַּחֲנֶה.

פס ז-ח:

וַיֹּאמְרוּ (הפלשתים):

אֹי לָנוּ ! כִּי לֹא הִיָּתָה כֹּזֶאת אַתְּמוֹל שְׁלָשׁ (=לא קרה בעבר שהביאו את הארון לשדה המערכה לכן אז בוודאי ניצחנו, מה שאין כן עתה)
אֹי לָנוּ ! מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים-הָאֲדִירִים הָאֵלֶּה !? הערה: הפלשתים טעו בחשיבתם שכמו להם גם לישראל יש ריבוי אלים.
אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מָכָה בַּמִּדְבָּר (הם בוודאי מתכוונים לקריעת ים-סוף שהייתה במדבר)

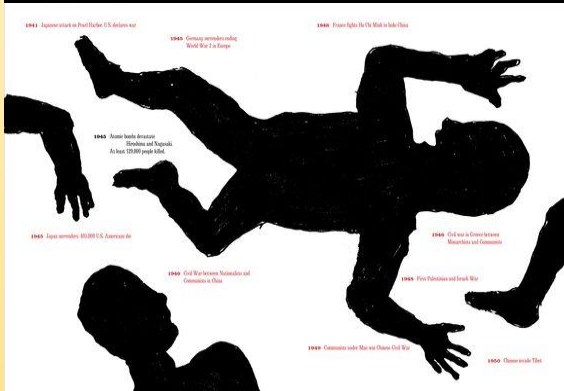


שלב ב. פלשתים מתעודדים, ישראל נגפים

פס' ט. הַתַּחֲזִקוּ וְהָיוּ לְאֻנְשִׁים (=תהיו לגיבורים), פְּלִשְׁתִּים,

נִמְזָק: פֶּן תַּעֲבֹדוּ לַעֲבָרִים (לישראלים) כַּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם,

וְהָיִיתֶם לְאֻנְשִׁים (=לגיבורים) וְנִלְחַמְתֶּם.



פס' י. וְיִלָּחֲמוּ פְּלִשְׁתִּים, וַיִּנָּגַף (מתו כמו במגיפה) יִשְׂרָאֵל,

וַיָּנָסוּ אִישׁ לְאָחֵלָיו,

וְתָהִי הַמַּכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד, וַיָּפֹל מִיִּשְׂרָאֵל 30,000 רְגָלִי.

הערה: המילה "מכה" בביטוי "מכה גדולה מאד" הכתוב למעשה רומז שאותו האל שהיכה את מצרים לטובת ישראל, הוא זה שמכה כעת את ישראל עצמו ועוד ב"מכה גדולה מאד".

שלב ג. הארון נלקח, שני בני עלי מתים

פס' יא.

וַאֲרוֹן-אֱלֹהִים נִלְקָח (ע"י הפלשתים, כמו שישראל בתחילת המערכה לקחו אותו, כעת הפלשתים לוקחים אותו)
וּשְׁנֵי בָנֵי-עֲלִי מָתוּ, חֲפָנֵי וּפִינָחָס (יש במותם קיום האות שנתן איש האלהים לעלי, סוף פרק ב).



האיש המבשר על הלקח הארון ועל התבוסה במלחמה, חרדת עלי ומותו (יב-יח)

איש מבנימין – המבשר	עלי
וַיֵּרָץ אִישׁ-בְּנִימִן מִהַמַּעֲרָכָה, וַיָּבֹא שָׁלָה בֵּינוֹם-הַהוּא, וּמַדִּיּוֹ קָרְעִים וְאַדְמָה עַל רֹאשׁוֹ (קריעת בגד ואדמה על הראש הם ממנהגי אבלים) וַיָּבֹא (יב)	(המבשר בדרכו רואה): וַהֲנִיחָה עָלַי יֹשֵׁב עַל-הַפֶּסֶא, יַד דֶּרֶךְ מַצְפָּה (=מצפה ליד הדרך, כלומר יושב על כסאו באזור שער המשכן, ממתין לידיעות על המערכה. מקום מושבו הוא סמוך לדרך העולה משילה לאפק, מקום המערכה) כִּי-הָיָה לְבֹן חֲרָד עַל (=חושש לגורל): אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים הערה: הכתוב אומר למעשה שהדבר שממנו חשש עלי בעיקר היה הארון, אפילו לא גורל בניו. זה גם מסביר מדוע מת עלי כששמע את הבשורה על הלקח הארון) (יג)
(האיש בתחילה נרתע כנראה לבשר לעלי את הבשורות הקשות, לכן הוא בא קודם לתוך העיר) וְהָאִישׁ בָּא לְהַגִּיד בְּעִיר	
וַתִּזְעַק כָּל-הָעִיר	





הערה: המבשר בישר לעלי על שבי הארון רק בסוף כי כנראה רצה להביא לו את הבשורה הקשה ביותר מבחינת עלי, שהיא – שבי הארון, רק בסוף, כלומר רצה לתת לו לעכל את הבשורות מהקלות אל הכבדות והכואבות.

איש מבנימין – המבשר	עלי
	וַיִּשְׁמַע עֲלִי אֶת קוֹל-הַצֶּעֱקָה, וַיֹּאמֶר: מָה קוֹל הַהֶמּוֹן (=הרעש וההמולה, שרש ה.מ.ה) הַזֶּה? (יד)
וְהָאִישׁ מָהָר וַיָּבֹא וַיִּגַּד לְעֲלִי	וְעֲלִי בֶן 98 שָׁנָה וַיַּעֲנֶה קָמָה (=קמו =עמדו, הפסיקו להתגלגל בארובת העין, כלומר חדלו מלראות) וְלֹא יָכוֹל לְרֹאוֹת (טו)
וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל-עֲלִי: אָנֹכִי הָבֹא מִן-הַמַּעֲרָכָה, וְאַנִּי מִן הַמַּעֲרָכָה נִסְתִּי (=ברחתי) הַיּוֹם (טז)	וַיֹּאמֶר: מָה הָיָה הַדָּבָר בְּנִי ?
וַיַּעַן הַמְּבַשֵּׁר, וַיֹּאמֶר: נֹס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים, וְגַם מִגִּפָּה גְדוֹלָה (=מיתה רבה) הָיְתָה בָּעַם וְגַם שְׁנֵי בָנָיָהּ מֵתוּ חֲפָנִי וּפִינָחָס וְאַרְוֹן-הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה.	וַיְהִי כִּהְזָכִירוּ אֶת אֲרֹן-הָאֱלֹהִים, וַיִּפֹּל מֵעַל-הַכֶּסֶּא אַחֲרָנִית בְּעֵד יָד-הַשָּׁעַר, (=נפל לאחור מן הכסא שליד שער ההיכל, סמוך למקום הדרך שם ישב) וַתִּשָּׁבֵר מִפְּרֻקְתּוֹ (=עצם הצוואר) וַיָּמָת, כִּי זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד. (=משום שהיה זקן וכבד משקל, כלומר מסורבל ואינו גמיש, נפילתו ברוב הכוח שברה את מפרקתו) וְהוּא שָׁפֹט אֶת יִשְׂרָאֵל 40 שָׁנָה (יח)

אשת-פינחס נתקפת צירי לידה פתאומיים, מתה בלידתה, היא, קוראת לילד 'אי-כבוד' (וט-כב)

אשת פנחס מקבלת צירי לידה פתאומיים (יט)

וְכָלְתּוּ, אִשָּׁת-פִּינְחָס, הָרָה לֵלֶת (=הייתה בהיריון ועומדת ללדת)



וַתִּשְׁמַע אֶת הַשְּׁמוּעָה אֶל הַלֵּקַח אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים וּמֵת חֲמִיָּה וְאִישָׁהּ:



וַתִּכְרַע וַתֵּלֶד (=לידה היו עושים אז בעזרה של כריעה או ישיבה)

כִּי נִהְפְּכוּ עָלֶיהָ צָרִיָּה

(=כתוצאה מהבהלה קיבלה באופן פתאומי צירי לידה, מה שכנראה הביא למותה).

ניסיון הנצבות לנחם אותה בבשורת בן, אשת פנחס לא מתנחמת

פס' כ.

וְכֵּעַת מוֹתָהּ (=בעת מותה, ברגעי חייה האחרונים)

וְתִדְבְּרָנָה הַנְּצָבוֹת עָלֶיהָ (=אמרו לה הנשים שהיו על-ידה בעת הלידה):

אַל תִּירָאִי כִּי בֶן יִלְדֶּת !

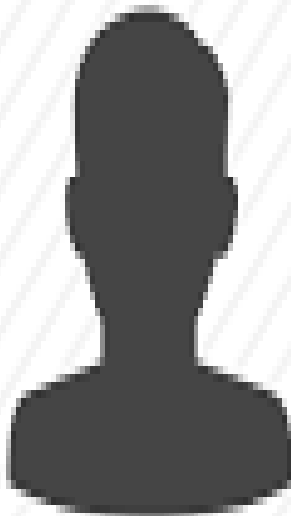
וְלֹא עֲנָתָהּ (=מרוב צער לא ענתה להם על דברי התנחומים)

וְלֹא שָׁתָה לִבָּהּ (=לא שמה לבה לדבריהן, לא התייחסה לדבריהן),

אל תיראי
כי בן ילדת



ת.ז אי-כבוד



שם האב:
פנחס בן עלי הכהן

שם האם:
אשת פנחס

סטטוס: יתום
אבא מת במלחמה
אמא מתה בלידה

משמעות השם
אשת פנחס הסבירה שאין
כבוד בישראל מאז שארון
הברית נלקח בשבי פלשתים
(וגם בכך שחמי ובעלי מתו)

אשת פנחס קוראת פעמיים לילד הנולד "אי-כבוד"

פס' כא. וְתִקְרָא לְנֶעֱר אִי-כָבוֹד (=אין כבוד)

וְלֵאמֹר: גָּלָה כָבוֹד (=גלתה שכינה) מִיִּשְׂרָאֵל,

אֵל (=בעקבות) הַלֵּקַח אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים,

וְאֵל (=עלי, אבא של פנחס) חַמִּיָּה (מֹת,

וְאֵל (הלקח, מות) אִישָׁהּ הָאִישׁ שֶׁלָּהּ, בַּעֲלָהּ, פִּנְחָס הַכֹּהֵן).

הערה: סדר הדברים מעיד על החשיבות שרואה בכל דבר,

הארון הכי חשוב, עלי חמיה אחר-כך, ובעלה לאחר מכן, ראה גם פס' יט).

פס' כב. וְתֹאמַר: גָּלָה כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל: כִּי נִלְקַח אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים.



הערה חשובה: המילה כבוד

המילה כבוד חוזרת פעמים רבות בפרקים ב-ו, לכן היא נחשבת כמילה מנחה.

בפרק ב אנו מגלים ששורשה של הנפילה נעוץ בחוסר כבוד כלפי ה' "ותכבד את בניך ממנו..." , ולכן אומר לו ה': "מכבדי אכבד ובזי יקלו..."

חוסר כבוד בהתנהגות במשכן וראיית הקדש כאמצעי למילוי צרכים עצמיים מגיע גם אל העם. העם חושב שהארון שיובא למערכה הוא זה שיביא לניצחון. אך ה' בא לומר שאין הדבר כך.

במות עלי ובמות אשת פנחס כשאומרת "גלה כבוד מישראל..." הכתוב רומז שעניין אי הכבוד שנוהג העם בקודש היא עומק הבעיה. גם כשארון ה' המגיע לעיר הפלשתית עקרון – נאמר: "כבדה יד ה' אלהים שם..." . מעניין שדווקא הקוסמים הפלשתים מבינים את העניין ולבסוף אומרים: "ונתתם לאלהי ישראל כבוד".

נפילת הארון וחורבן המשכן הם שבר הכרחי שיוביל ליצירת המהפך של ביעור חוסר הכבוד. שהיית הארון בקרית-יערים וירידתו מעל הבמה למשך עשרים שנה, מאפשרות לעם לכוון יחס חדש והולם לארון ה' ולנוכחות השכינה בארץ.

הארון בערי פלשתים (פרק ה)



תקעיר פרק ה

ארון ה' הובא על ידי ישראל אל המערכה (בפרק הקודם), ונלקח בשבי על ידי הפלישתים. הוא נודד בשלוש תחנות:

תחנה ראשונה: מאבן העזר לאשדוד ארון ברית ה' מובל מאבן העזר אל אשדוד, שם שוכן בית דגון, האל הפלישתי. למחרת הפלישתים קמים ורואים שפסל של דגון נפל, הם מרימים אותו, יום לאחר מכן הוא נמצא נופל שבור ראש וכפות ידיים מול הארון. בשלב השני פוגעת מגפה קשה באנשי העיר אשדוד וסביבותיה, וזו מביאה אותם למסקנה: "לֹא יֵשֵׁב אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּנוּ כִּי קִשְׁתָּהּ יָדוֹ עָלֵינוּ"

תחנה שנייה: מאשדוד לגת האשדודים סובלים מנוכחותו של ארון ה' בקרבם ומחליטים להעבירו לעיר הפלישתית גת. גם שם ארון ה' לא נשאר חייב, ובעיר מתחוללת מהומה גדולה. כמו תושבי אשדוד, גם תושבי גת מבינים שעליהם להעביר את ארון ה', הגורם לבעיות אצלם.

תחנה שלישית: מגת לעקרון אנשי עקרון אינם מקבלים בחום את ארון ה', כי הם כבר יודעים מה התרחש לפני כן. לכן הם תוהים: "הֲסָבוּ אֵלַי אֶת אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְהִמִּיתֵנִי וְאֶת עַמִּי?!". המגפה פוגעת גם באנשי העיר עקרון "וַתַּעַל שׁוֹעַת הָעִיר הַשָּׁמַיִם". על חזרת הארון לישראל נקרא בפרק הבא.

הארון במקדש דגון אשדוד





וּפְלִשְׁתִּים לָקְחוּ
אֶת אֶרֶז-הָאֱלֹהִים,
וַיָּבֵאוּהוּ מֵאֶבֶן-הָעֶזֶר
(שם נלחמו בישראל) אֲשֶׁדּוֹד



מעשי הארון בבית (במקדש) דגון בעיר הפלשתית אשדוד (פס' ב-ה)

ההנחיות הן
לשים את
הארון
במקדש
האלילי דגון
שבאשדוד



שלב א. העמדת הארון ליד פסל דגון, במקדש באשדוד (ב)

וַיִּקְחוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים
וַיָּבֵאוּ אֹתוֹ בֵּית-דָּגוֹן, וַיַּעֲיֲגוּ אֹתוֹ אֶעֱלֶה דָּגוֹן.
(=העמידוהו ליד פסל דגון.)

מהו דגון – שני פירושים: 1. דגון = דגן. אלהי הדגן שלהם. אלוהי האדמה והתבואה.

2. דגון = לשון דג, כלומר פסל בצורת דג, אולי קשור למוצא הפלשתים הבאים מאי הים והיושבים לחופיו)

הערה: בעולם הקדום הייתה השקפה האומרת שכאשר מנצחים במלחמה, הרי שהאל של העם המנצח הוא האחראי לניצחון, לכן היו מביאים לו מהשלל החשוב של האויב המנוצח, כמו חפץ מקודש של האל המנוצח, או כלי של אחד מגיבורי וחשובי המנוצחים. (לדוגמא: חרב גולית שהונחה במשכן, או כלי המלך שאול שנוצי ע"י לפשתים במלחה באזור הגלבוע שהוצגו לראווה במקדשי פלשתים.).

שלב ב. השבת דגון למקומו לאחר נפילתו בלילה (ג)

וַיִּשְׁכְּמוּ אֲשֶׁדּוּדִים מִמַּחֲרַת,

וְהִנֵּה דָגוֹן נָפַל לְפָנָיו אֶרְצָה לְפָנֵי אַרְוֹן-ה',

וַיִּקְחוּ אֶת דָּגוֹן, וַיִּשְׁבּוּ אֹתוֹ לְמִקְוָמוֹ.



הערה: ההדגשה שהדבר קרה בהשכמה נועדה לומר שהדבר קרה מוקדם בבקר, כך שאין סיכוי שאחד המבקרים במקדש גרם ל'דגון' ליפול לפני הארון)

שלב ג. ראש דגון וכפות ידיו נמצאות כרותות לפני הארון (ד-ה)

וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר מִמַּחֲרַת, וַהֲנִיחַ דָּגוֹן נֶפֶל לְפָנָיו אֶרְצָה לְפָנֵי אֲרוֹן-ה'.

וְרֹאשׁ-דָּגוֹן וּשְׁתֵּי כַפּוֹת-יָדָיו כִּרְתוּת אֶל הַמִּפְתָּן (=ראש הפסל ושתי כפות ידיו מונחות על הסף המונח בכניסה למקדש,

יש בכך אולי רמז לכך שאינו מסוגל לפעול) רַק דָּגוֹן נִשְׁאַר עָלָיו (=רק גופו של הפסל נשאר עומד).

עַל כֵּן לֹא יִדְרְכוּ כַהֲנֵי-דָגוֹן וְכָל הַבָּאִים בֵּית-דָּגוֹן עַל מִפְתָּן-דָּגוֹן בְּאַשְׁדּוֹד (=מפני שהראש והידיים הונחו

על המפתן הוא נתקדש בעיניהם, לכן לא ראוי שידרכו על מקום זה ברגליהם יותר) עַד הַיּוֹם-הַזֶּה (עד יום כתיבת הנבואה)



יד ה' באשדוד ובגבוליה (ו)

וַתִּכְבַּד יַד-ה' אֶל הָאֲשֻׁדִּים, וַיִּשְׁמֵם. (הביא שממה קודם על גופם ואחר-כך ועל אדמתם)
וַיֵּךְ אֶתְּם בַּטַּחָרִים (טחורים הם פצעים וחבורות בכלי הדם שבמקום יציאת הערכים, דבר הנחשב כחולי קשה)
אֶת אֲשֻׁדֹד וְאֶת גְּבוּלֶיהָ (=ה' הכה גם את אשדוד וגם מקומות הסמוכים לעיר אשדוד)

טַחָרִים



וַיִּשְׁמֵם ?



הערה: הכתוב מדגיש שיד ה' פעילה ומכבדה על העיר, בעוד שיד דגון כרותות ואינן יכולות לפעול.

"די, נמאסי!"

ועד תושבי אשדוד

סַרְנִי-פְּלִשְׁתִּים

ההחלטה שלא משאירים את הארון באשדוד (ז)

וַיֵּרְאוּ אַנְשֵׁי-אַשְׁדּוֹד כִּי-כֵן,

וַאֲמָרוּ: לֹא-יֵשֵׁב אֲרוֹן אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל עִמָּנוּ.

נִימוּק: כִּי קִשְׁתָּה יָדוֹ עָלֵינוּ וְעַל דָּגוֹן אֱלֹהֵינוּ.

החלטת הסרנים להעביר הארון לגת (ח-ט)

וַיִּשְׁלְחוּ וַיֹּאסְפוּ אֶת כָּל סַרְנֵי-פְּלִשְׁתִּים אֲלֵיהֶם,

וַיֹּאמְרוּ: מַה נַּעֲשֶׂה לְאֲרוֹן אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל ?

וַיֹּאמְרוּ (=הסרנים:) גַּת יֹסֵב אֲרוֹן אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל (=יובא

הארון בדרך הסובבת מאשדוד לגת)

וַיֹּסִיפוּ אֶת אֲרוֹן אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל (אל העיר גת).



הארון בעיר הפלשתית גת (ט-י)



וַיְהִי אַחֲרֵי הֵסָבּוּ אֹתוֹ

וַתְּהִי יַד-ה' בְּעִיר מְחוֹמָה-גְּדוֹלָה מְאֹד
וַיִּךְ אֶת אַנְשֵׁי-הָעִיר מִקָּטָן וְעַד גְּדוֹל
וַיִּשְׁתְּרוּ לָהֶם טַחֲרִים

(=וישתרו = ויסתרו, הפצעים שגרמו לטחורים היו במקום מוסתר, דבר כואב מאד וקשה לריפוי)

מחומה

הכאה

טחורים

וַיִּשְׁלַחוּ אֶת אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים (אל:) עֶקְרוֹן



הארון בעיר הפלשתית עקרון (י-יב)



וַיְהִי כַּבּוֹא אֲרוֹן-הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן

זַעֲקָה בַּעַת הַגַּעַת הָאָרוֹן (י)

וַיִּזְעֲקוּ הָעֶקְרָנִים לֵאמֹר:

הִסְבּוּ אֵלַי אֶת אֲרוֹן אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל לְהִמִּיתִנִּי, וְאֶת עַמִּי

(הארה: הכתוב מציג את דברי אנשי עקרון בלשון יחיד, כדי ללמדך שכולם כאחד היו אחוזי פחד ושיתוק מבוא הארון לעיר, לאחר שראו מה קרה באשדוד ובגת.

תביעה מן הסרנים להוצאת הארון מן העיר (יא)

וַיִּשְׁלְחוּ וַיֹּאסְפוּ אֶת כָּל סַרְנֵי-פְלִשְׁתִּים (מנהיגי כל אחת מחמשת ערי הפלשתים המרכזיות, אשדוד, אשקלון, עזה, גת עקרון)

וַיֹּאמְרוּ: שְׁלְחוּ אֶת אֲרוֹן אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל וַיָּשֶׁב לְמָקוֹמוֹ (לישראל) וְלֹא יָמִית אֹתִי וְאֶת-עַמִּי.

מוות וטחורים בעקרון (יא-יב)

כִּי הָיְתָה מְהוּמַת-מָוֶת (=פחד מן המוות) בְּכָל-הָעִיר, כַּבְּדָה מְאֹד יָד-הָאֱלֹהִים שָׁם.

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָתּוּ הָכּוּ בַּטַּחְרִים, וַתַּעַל שׁוֹעֵת-הָעִיר הַשָּׁמַיִם (=צעקתם הגיעה עד למרחוק)

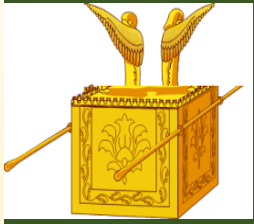
מוות
ומהומת
מוות

כובד יד
אלהים

טחורים



הארון חוזר מפלשתים לישראל (פרק 1)



הארון חוזר לישראל (פרק ו')



תקציר פרק ו

פרקנו ממשיך לספר על נדודי הארון והחזרתו מערי הפלישתים לישראל.

הפלישתים מעבירים את ארון ה' לבית שמש הפלשתים מעוניינים להחזיר את ארון ה' למקומו. הם מבקשים לשלוח אשם, כפיצוי או כפרה: "חֲמִשָּׁה טַחֲרֵי זָהָב וְחֲמִשָּׁה עֲבָרֵי זָהָב", בהתאם לאופייה של המכה. בנוסף – הדרך שבה הארון מוחזר תאפשר לוודא שאכן הוא האחראי לנזק. הארון יונח על גבי עגלה חדשה, רתומה לפרות מניקות "אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֵיהֶם עֹל". אם בניגוד לטבען יישאו הפרות את העגלה עם הארון לכיוון בית שמש, כלומר לישראל – אות היא ש"הוא עֲשָׂה לָנוּ אֶת הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת". הארון הונח בעגלה ולצדו הארגז עם האשם המוזהב. הפרות אכן יצאו לדרך – היישר לבית שמש.

הארון בבית שמש בבית שמש מתקבל הארון בשמחה גדולה ובקרבות לה'. אך גם בבית שמש הקרבה לקודש מתגלה כסכנה אמיתית. "וַיֵּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵּית שְׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן ה' וַיֵּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ". אנשי בית שמש, כמו הפלשתים בפרק הקודם, שואלים: "מִי יוֹכֵל לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' הָאֵל-לֵהִים הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה? וְאֵל מִי יַעֲלֶה מֵעֵלֵינוּ?" הפסוק האחרון בפרק מדווח על כך שאנשי בית שמש מבקשים לשלוח את ארון ה' לקרית יערים. על כך נקרא עוד בפרק הבא.



וַיְהִי אֲרוֹן ה' בַּשָּׂדֶה-פְּלִשְׁתִּים (=בארץ פלשתים) 7 חֳדָשִׁים

(ומכיוון שבמשך זמן זה סבלו הפלשתים מחולי וממוות, ומעבם נעשה קשה

ללא נשוא, כעת הם פונים אל הכהנים והקוסמים לגבי אפשרות של החזרת הארון לישראל)

קביעת הכוהנים והקוסמים כי יש לערף אשם-מתנה לארון שישלח חזרה לישראל (ב-ג)



הכהנים והקוסמים (מייעצים)



פלשתים (נועצים בכהנים ובקוסמים)

וַיֹּאמְרוּ:

אִם מְשִׁלְחִים אֶת אֲרוֹן אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל

אֵל תִּשְׁלַחוּ אֹתוֹ רִיקָם (=אל תחזירו את הארון לישראל ללא מתנות)



כִּי (אלא:) הָיִב תָּשִׁיבוּ לוֹ אֲשֶׁם (=מתנה לשם כפרה על פגיעה בכבוד ה')

אֶז תִּרְפְּאוּ (מהטחורים, ומכל הערות שבאו)

וְנוֹדַע לָכֶם לָמָּה לֹא תִסּוּר יָדוֹ מִכֶּם (=כך יודוע לכם למה ידו של הארון לא סרה מכם כל

הזמן, (והסיבה היא כמובן שהארון רוצה לשוב לישראל)) (ג)

וַיִּקְרְאוּ פְּלִשְׁתִּים

לְכַהֲנִים וְלִקְסָמִים לֵאמֹר:

מָה נַעֲשֶׂה לְאֲרוֹן-ה' ?

הוֹדַעְנוּ בָּמָּה (עם מה)

נִשְׁלַחְנוּ לְמִקְוָמוֹ ?



מהו האשם שיצורף לארון ? (ד-ו)

הכהנים והקוסמים (מייעצים)

פלשתים (נועצים בכהנים ובקוסמים)

טיב האשם (מספר, צורה, חומר) – עשיית 5 פסלי זהב של טחורים ושל עכברים (ד)

וַיֹּאמְרוּ: (מספר המתנות ייקבע לפי): מִסְפַּר סְרִי-פְלִשְׁתִּים:

5 טַחְרֵי-זָהָב (= 5 פסלי זהב בעזרת טחורים) 1-5 עֶכְבְּרֵי-זָהָב (= 5 פסלי זהב בעזרת עכברים).

כִּי מִגִּפָּה אַחַת לְכֻלָּם (לכולכם) וְלִסְרִיכֶם (=לכל סרניכם).

משמעות האשם – לתת כבוד לאלהי ישראל (ה)

וַעֲשִׂיתֶם צִלְמֵי (=פסלי) טַחְרִיכֶם וְצִלְמֵי-עֶכְבְּרִיכֶם הַמְשַׁחִיתִם אֶת הָאָרֶץ.

וְנָתַתֶּם לֵאלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל כְּבוֹד,

אֲוִלֵי יִקַּל אֶת יָדוֹ מֵעֲלִיכֶם וּמֵעַל אֱלֹהֵיכֶם וּמֵעַל אֲרָצְכֶם

הערה: משמע מפה שגם עכברים היו משחיתים בהם, או ע"י השחתת שדותיהם או בגשיכת טחוריהם)

וַיֹּאמְרוּ:

מָה הָאָשָׁם

אֲשֶׁר נָשִׁיב לוֹ ? (ד)

פִּלְשֹׁתִים

(נועצים בכהנים ובקוסמים)

הכּהֲנִים וְהַקּוֹסְמִים

(מייעצים)

טִיעוֹן נוֹסֵף לִשְׁכַּנוֹעַ / מִצְרִים וּפְרַעֲה נִפְגְּעוּ כִּי לֹא רָצוּ לִשְׁלַח אֶת בְּנֵי (ו)

וּלְמָה תִּכְבְּדוּ אֶת לִבְבְּכֶם

(=למה תעמדו במרדכם בה' בכך שאתם חושבים שהמגיפות באו במקרה ולא מה')

כִּי־אֲשֶׁר כִּבְדוּ מִצְרַיִם וּפְרַעֲה אֶת לִבָּם !? (=כמו מצרים שהכבירו את לבם))

הֵלֹא כִּי־אֲשֶׁר הִתְעַלֵּל בָּהֶם (ולבסוף אלהי ישראל שיחק ולעג עליהם)

וַיִּשְׁלַחוּם (=ונאלצו לשלח את בני מצרים) וַיֵּלְכוּ (בני מצרים).





הוראות הכהנים והקוסמים לשילוח האשם והארון בעגלה לעיר בית-שמש (ז-ט)



הארון והאשם ישולחו בעגלה באופן חריג



א. יש לקחת עגלה חדשה (ז)

וְעַתָּה קָחוּ וַעֲשׂוּ עֲגָלָה-חֲדָשָׁה אֶחָת (דווקא עגלה חדשה כנראה לכבוד קדושת הארון)

ב. יש להנהיג את העגלה ע"י פרות מיניקות ושלא עלה עליהן עול (ז-ח)

ו-2 פְּרוֹת-עֹלֹת (=מיניקות) אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֵיהֶם עֹל (=פרות שאינן רגילות ששמים עול על צווארן, רק ינסו להשתחרר ממנו ולא יסחבו עגלה שקשורה אליהן. האפשרות היחידה שהפרות יסכימו לעול שעליה הוא שהדבר מאת אלהי-ישראל הרוצה בהשבת הארון לישראל

וְאִסְרֹתָם (=ותקשרו) אֶת הַפְּרוֹת בַּעֲגָלָה, וְהַשִּׁיבֹתָם בְּנִיָּהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם הַבֵּיתָה (פרות מיניקות לא תעזובנה את עגליהן היונקים, ואם בכל זאת תעזובנה את עגליהן ותלכנה, זה רק יכול להיות סימן מאלקים שמעוניין בהשבת הארון לישראל)

הכהנים והקוסמים (מייעצים)

ג. לשים את הארון בעגלה עם כלי הזהב. . . (ט)

וּלְקַחְתֶּם אֶת אֲרוֹן-ה' וּנְתַתֶּם אֹתוֹ אֶל הָעֲגָלָה וְאֵת כְּלֵי-הַזָּהָב (פסלי הזהב של הטחורים והעכברים) אֲשֶׁר הִשְׁבַּתֶּם לוֹ אֲשֶׁם, תְּשִׂימוּ בָאָרְצוֹ מֵעֵדוֹ, וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהָלַךְ.

ד. לראות האם הפרות מעצמן יעלו דרך הגבול אל בית שמש (ט)

וּרְאִיתֶם: אִם דֶּרֶךְ גְּבוּלוֹ (=אם הפרות ילכו מעצמן דרך נחל שורק, אשר שימש גבול בין פלשתים ויהודה) יַעֲלֶה בֵּית שֶׁמֶשׁ (=ויעלה הארון המונחג ע"י הפרות אל העיר הישראלית הקרובה ביותר-בית-שמש, גם עצם העלייה, שהוא דבר קשה לפרות, יהיה סימן לתופעה חריגה המכוונת ע"י אלהים) (הרי שכל הסימנים הללו יהיו עבורנו הוכחה ש:) הוּא עֹשֶׂה לָנוּ אֶת הָרָעָה-הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְאִם לֹא: וַיִּדְעֵנוּ כִּי לֹא יָדוּ נִגְעָה בָּנוּ (וכל המגיפות:) מִקֶּרֶךְ הוּא הָיָה לָנוּ

סיכום – הנסיבות החריגות אשר יוכיחו לפלשתים שה' הוא מאחורי האירועים הקשים הפלשתים:

1. שימוש בפרות מיניקות שאינן עוזבות בד"כ את וולדיהן.
2. שימוש בפרות שלא הורגלו בעול. כעת יושם עליהם עול והן לא תתנגדנה.
3. הפרות תלכנה בדרך הראשית הסלולה, ולא תסטינה לכיוון השדות. (ואפילו בעליות הן תעלינה, דבר המנוגד לטבען)
4. עצם העובדה שהפרות בכלל תלכנה לבית-שמש, ללא שיכווננו אותן.

הארון בדרך מפלשתים לבית-שמש (י-יב)

הכנת הפרות והעגלה (י-יא)

וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים כֵּן,

וַיִּקְחוּ 2 פָּרוֹת עֲלוֹת (2= פרות מיניקות) וַיֹּאסְרוּם בַּעֲגָלָה וְאֵת בְּנֵיהֶם כָּלֹ (כלאו) בַּבַּיִת.

וַיִּשְׁמוּ אֶת אֲרוֹן-ה' אֶל הָעֲגָלָה

וְאֵת הָאֲרָגֹז וְאֵת עֲבָרֵי-הַזָּהָב וְאֵת צִלְמֵי-טַחֲרִיקָם.



המסע (יב)

וַיִּשְׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ עַל דֶּרֶךְ בֵּית-שֶׁמֶשׁ בְּמִסְלָה אַחַת (=בדרך סלולה אחת)

הָלְכוּ הָלֹךְ וְגָעוּ (הפרות געו תוך הליכתן כנראה בעקבות הגעגועים לבניהן שנשארו, אך מכיוון שמדובר

פה בהכוונה אלוהית הן המשיכו בהליכתן ולא חזרו לבניהן) לֹא סָרוּ יָמִין וּשְׂמֹאל.

וסרני-פלשתים הלכים אחריהם עד גבול בית-שמש

(הסרנים רצו להיות בטוחים עד הרגע האחרון שאין פה מקריות, לכן עקבו אחר הארון עד שהגיע לבית-שמש)

השמחה על בוא הארון לבית-שמש (יג-טז)



פס' יד. וְהַעֲגֵלָה בָּאָה אֶל שִׁדָּה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית-הַשֹּׁמֶשׁ,
וַתַּעֲמֵד שָׁם.



פס' יג. וּבֵית-שֶׁמֶשׁ קְצָרִים קְצִיר-חֲטִים בְּעֶמֶק.
וַיֵּשְׂאוּ אֶת עֵינֵיהֶם וַיֵּרְאוּ אֶת הָאָרוֹן, וַיִּשְׂמְחוּ לִרְאוֹת.

פס' יד. וְשֵׁם אֲבֶן-גְּדֹלָה (=הפרות עצרו ליד אבן גדולה שהייתה שם)

וַיִּבְקְעוּ אֶת עֵצֵי-הָעֵגְלָה,

וְאֶת הַפְּרוֹת הֵעִלוּ עֹלָה לַה'.

וְאֶת הַפְּרוֹת
הֵעִלוּ עֹלָה לַה'.



וַיִּבְקְעוּ אֶת עֵצֵי-הָעֵגְלָה

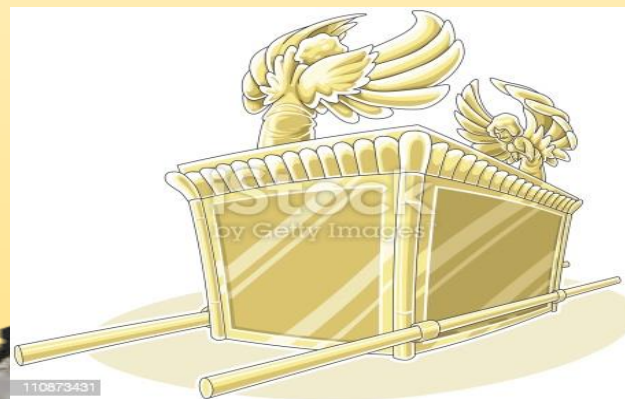




פס' טו. וְאֲנָשֵׁי בֵּית-שָׁמֶשׁ
הָעָלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים
בַּיּוֹם-הַהוּא לַה'



פס' טו. וְהַלְלוּם הוֹרִידוּ אֶת אֲרוֹן-ה',
וְאֵת הָאֲרָגֹז אֲשֶׁר אִתּוֹ אֲשֶׁר בּוֹ כָּלִי-זָהָב
וַיִּשְׁמוּ אֶל הָאֶבֶן-הַגְּדוֹלָה.



הָאֵשׁ לַה'
(מתנת פיצוי)

סיכום האשם שהביאו פלשתים (טז-יח)

ו-5 סְרִנִי-פְלִשְׁתִּים רָאוּ, וַיָּשִׁבוּ עֶקְרוֹן בַּיּוֹם הַהוּא.

וְאֵלֶּה טַחֲרֵי-הַזָּהָב אֲשֶׁר הָשִׁיבוּ פְלִשְׁתִּים אֲשֶׁם לַה'

לְאִשְׁדּוֹד אֶחָד, לְעֵזָה אֶחָד, לְאִשְׁקֶלוֹן אֶחָד,

לְגַת אֶחָד, לְעֶקְרוֹן אֶחָד.

וְעַכְבְּרֵי הַזָּהָב מִסֵּפֶר כָּל עָרֵי-פְלִשְׁתִּים ל-5 הַסְּרִנִּים

(הערים כוללות:) מַעִיר מִבְּצָר (=מערים בעזרות)

וְעַד כֶּפֶר-הַפְּרָזִי (=ועד כפרים פתוחים)

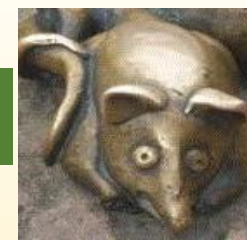
וְעַד אָבֵל-הַגְּדוֹלָה (האבן בבית-שמש, האבן נקראה כך כי אח"כ היה

שם אבל גדול על מות אנשים רבים, כמתואר להלן)

אֲשֶׁר הִנִּיחוּ עָלֶיהָ אֶת אֲרוֹן-ה' עַד הַיּוֹם-הַזֶּה,



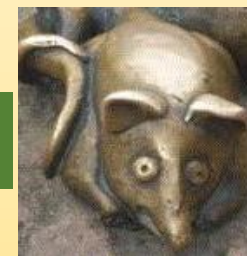
לאשדוד



לעזה



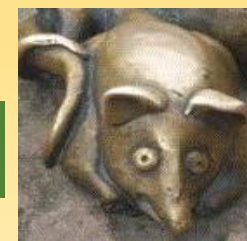
לאשקלון



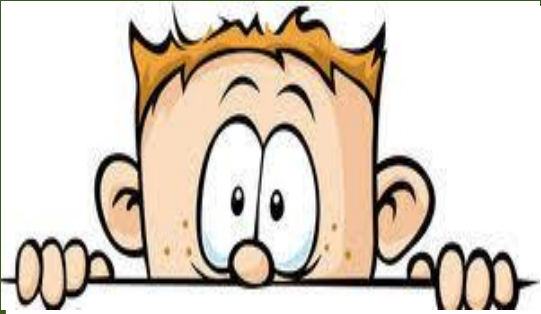
לגת



לעקרון



ה' מכה באנשי בית שמש – אבל כבוד בעם (יט)



וַיֵּךְ (ה') בְּאֲנָשֵׁי בֵּית-שֶׁמֶשׁ

כִּי רָאוּ בְּאֶרְזוֹ-ה' (או כי ראו מה בתוך הארון, או שהתבוננו בו מאד מקרוב)

וַיֵּךְ בָּעָם 70 אִישׁ, 50,000 אִישׁ (לא ברור בדיוק כמה אנשים הוכו, 70 איש

או 50,000 איש, יש פירושים רבים המסבירים את הסתירה במספר המוכים)

וַיִּתְּאֲבְלוּ הָעָם !

כִּי הִכָּה ה' בָּעָם מַכָּה-גְּדוֹלָה.



העלאת הארון מבית-שמש לקרית-יערים (כ-כא)

הרצון להעביר את הארון (כ)

וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי בֵּית-שֶׁמֶשׁ:

מִי יוּכַל לַעֲמֹד



לִפְנֵי ה' - הָאֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה ?!

וְאֵל מִי יַעֲלֶה מֵעֵלֵינוּ (לאזור חזק) ?!

המשלחת לקרית-יערים (כא)

וַיִּשְׁלְחוּ מַלְאָכִים (=שליחים)



אֶל יוֹשְׁבֵי קְרִית-יַעְרִים לֵאמֹר:

הִשְׁבוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת אָרוֹן-ה',

רְדּוּ הָעֵלּוּ אֹתוֹ אֵלֵיכֶם.

העלאת הארון לקרית-יערים (פרק ז, א-ב)

וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי קְרִית-יַעְרִים:

וַיַּעֲלוּ אֶת אָרוֹן-ה' וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ אֶל בֵּית-אַבְיִנָּדָב בְּגִבְעָה,
וְאֶת אֶלְעָזָר בֶּנוֹ קִדְּשׁוּ (=הכניחו, ייעדו אותו) לְשָׁמֵר אֶת אָרוֹן-ה'.

וַיְהִי מִיּוֹם שַׁבַּת הָאָרוֹן בְּקְרִית-יַעְרִים



וַיֵּרְבוּ הַיָּמִים וַיְהִיו 20 שָׁנָה

וַיִּנָּהֲגוּ (=נמשכו, הלכו) כָּל בֵּית-יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי ה'.

הערה: לקחו אותו לקרית יערים כי כנראה שמשכן שילה חרב, אחרת היו בוודאי לוקחים אותו לשם.

בס"ד
שמואל א / פרק ו - פירוש המלבי"ם

(ז)

ועתה אולם על הצד השני ששאלתכם אם לשלוח את הארון הוא מצד כי אתם מסופקים על הדבר בעצמו אם באו המכות בהשגחה בסבת הארון או מקרה המה, ע"ז תעשו בחינה לברר הדבר. **א) קחו ועשו עגלה חדשה** צוו שהעגלה תהיה חדשה, אם מטעם כבוד שדבר שנשתמש בו הדיוט אין ראוי שישתמש בו גבוה (רמב"ם ה' בהב"ח פ"א ה' כ) אם מצד שהעגלה החדשה קשה יותר להנהיגה. **ב) שתי פרות עלות** פי' מיניקות שאין דרכם למשוך משאות. **ג) אשר לא עלה עליהם על** ולא למדו להנהיג את הכבודה (וגם מטעם כבוד כנ"ל). **ד) ואסרתם וכו' והשיבתם בניהם מאחריהם** שאז מדרך הטבע שתשובנה אחרי בניהם וכ"ש שלא יעבורו מפה אל ארץ אחרת:

(ח)

ולקחתם ואז יתנו עליו הארון והאשם ויראו אם ילך מעצמו אם לא, והנה אף שילכו מעצמם עדיין אין בחינה זו מספקת עד:

(ט)

וראיתם אם תראו **שיעלה** מעצמו בדרך גבולו **לבית שמש** ידעו כי הכל היה השגח"י כי רצה שישוב ארון עוזו אל מנוחתו, ולכן הנהיג ברוחו גם העגלה ומושכיה אל אשר יהיה שם הרוח ללכת **ואם לא וידענו** וכו', ר"ל כי הגם שלא נוכל להכחיש זאת כי באו המכות לרגלי הארון שהלא בכל מקום בואו החל הנגף תיכף במקום ההוא, בכל זה יש לנו ספק אחר והוא אם באו המכות בסבת הארון או אם בא הארון בסבת המכות רצה לומר אם מה שקצף ה' עלינו היה רק בשביל שניתן לשבי עוזו באופן שהארון היה הסבה העצמיית שבעבורו באה עלינו הצרה הזאת, או בהפך שה' קצף עלינו מאז בסבה אחרת נעלמת, ולמען ישפוך עלינו כמים עברתו סבב שנקח אלינו את ארון ה' שמסגולתו ליגוף את כל הנוגע בו, באופן

שהמכה היא הסבה העצמיית שסבבה שילקח הארון אלינו להכות בנו, וביאת הארון הוא מקרה. וז"ש **וידענו כי לא ידו נגעה בנו מקרה הוא היה לנו**, ר"ל שבא במקרה ע"י קצף ה' שרצה לענוש אותנו בסבת חטא קדום נעלם:

(יב)

וישרנה ספר שהיו בזה כמה פלאים א) וישרנה, כי המקום שעמדו שם הפרות היה אצל הבית רחוק מן הדרך, והיו יכולים לפנות במהלכתם אל צד הבתים או השדות והם הישירו מהלכם אל הדרך. ב) **על דרך בית שמש** כי אחר שהגיעו אל הדרך היה להם ברירה ללכת לפנים או לאחור אל צד פלשתים והם בחרו ללכת אל צד בית שמש למזרח. ג) **במסלה אחת הלכו** כי על הדרך יש בו כמה מסלות כבושות להולכי רגל ודרך הבהמה ללכת פעם בצד זה ופעם בצד זה והם הלכו במסלה אחת. ד) **הלך וגעו** מרוב השמחה וחז"ל אמרו ע"ז שאמרו שירה כי הדבר הפלאי המעיד על השגחת ה' הוא השיר העולה מבריותיו שעל ידו יוכרו עלילותיו ונפלאותיו. ה) **ולא סרו ימין ושמאל** כי הדרך מתעקם לפעמים במקום וסלעים ורכסים והם לא סרו בעקמימות רק הלכו בקו הישר שגדרו הקו היותר קצר בין שתי נקודות מונחות. ו) **וסרני פלשתים הלכים אחריהם** כי לא היה זה פלא אם היו הולכים לפניהם שדרך הבהמה להמשך אחרי בעליה לא כן בשהלכו אחריהם וזה התמיד עד גבול בית שמש:

(יג)

ובית שמש ספר כי בית שמש היו עוסקים אז בקציר חטים והיה ראוי שיצאו לקראת הארון ולקבלו ולנהלו בכבוד וגיל, והם בנשאים עיניהם **ויראו את הארון וישמחו לראות** ר"ל לא שמחו כראוי בשמחה של מצוה להניח מלאכתם ולהביאו אל חדר הורתו, רק השמחה היה לראות כשמח על דבר חדש מפליא עיני רואים וזה הוצעה אל הקצף שקצף ה' עליהם כמו שיתבאר:

(יד)

והעגלה ולכן לא עמדו הפרות גם עתה והיה עוד נס. א) שעתה סרו מן הדרך אל השדה. ב) שעמדו בשדה **יהושע בית השמשי** ובאר הטעם כי **שם** היתה **אבן גדולה** שהיתה מוכנת בהשגחה שיונח הארון עליה **ויבקעו** שרי פלשתים בקעו עצי העגלה **והעלו** (ר"ל שצוו להעלות) **את הפרות** (כי כ"ז ודאי לא עשו אנשי בית שמש מעצמם בלי דעת הסרנים שהיו העגלה והפרות שלהם):

(טו)

והלויים הם עסקו בהורדתו. **ואנשי בית שמש** הם זבחו זבחים אחרים ביום ההוא חוץ מן הפרות שצוו הסרנים להקריב:

(טז)

וחמשה גם זה היה פלא שהסרנים (הגם שנתעכבו שם עד שראו כל המעשה מהקרבת הפרות והזבחים בכ"ז) **שבו עקרון ביום ההוא**. באופן שביום אחד הלכו וחזרו מהלך הגדול הזה, עם מה ששהו בבית שמש:

(יז)

ואלה טחורי הזהב הטחורים שהביאו הסרנים היו חמשה כמספר סרני פלשתים כנ"ל אבל העכברים שבאו בעבור העם (הגם שלפי צווי הכהנים היה די ג"כ בחמשה כנ"ל בכ"ז) הוסיפו והביאו.

(יח)

עכברי הזהב מספר כל ערי פלשתים שהעם התנדבו בעצמם וכל עיר התנדבה עכבר אחד ולא לבד **עיר מבצר** כי גם **עד כפר הפרזי** שגם הכפרים הפרזים הביאו **עד אבל הגדולה** ששם גבול א"י (ונקרא אבל ע"ש האבילות):

(יט)

ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' (ראיה שאחריו ב' מורה על השגתה והפלאה בדבר וההשכלה במהותו, כמו וירא בסבלותם ובא לרוב

על ענינים הגיונים, ואל אראה ברעתי, וראה בטוב ירושלים, ור"ל שהביטו בו יותר מן הראוי ממיעוט היראה והכבוד). ספר כי הכה בין **באנשי בית שמש** על **שראו בארון ה'** דרך בזיון, וכן **ויך בעם** ביתר העם שהתקבצו לשם מן הסביבות ומפרש באנשי בית שמש הכה **שבעים איש** ובכל העם הכה **חמשים אלף איש**, (וחז"ל פי' שהכה שבעים איש ששקולים כחמשים אלף. נראה שכלל הקיבוץ שם היה חמשים אלף איש ומתו מהם שבעים איש, ושעורו ויך שבעים איש מחמשים אלף איש, (כי מ' היחס נופל פעמים הרבה כמו אלחנן דוד בית לחם, (ש"ב כג כד) וכדומה, וחסר מהיחס להורות שכולם נצטערו על מיתת אחיהם ונדמה להם כאילו נגועו כולם):

(כ)

ויאמרו כו' **מי יוכל לעמד** ר"ל נסתפקו אם סבת הנגף היה בעבור רוב קדושת הארון שצריך שהנגשים אליו יהיו קדושים והם לא התקדשו כראוי ועז"א **מי יוכל לעמד לפני ה' האלהים הקדוש הזה**, או אם סבת הנגף היה בעבור המקום שאינו חפץ לשכון במקום הזה רק במקום אחר המוכן להשראת השכינה ועז"א ואל מי יעלה מעלינו:

(כא)

וישלחו מלאכים אל יושבי קרית יערים הנה בית שמש הזאת היתה ביהודה כי היא היושבת על הגבול הקרוב לעקרון (לא כן בית שמש אשר ליששכר) וכן קרית יערים היא ליהודה בגבול שבין יהודה לבנימין, לכן שלחו לשם להיותו קרוב אליהם ומחלק שבטם, ולבל יתיראו לקבעו קרוב לארץ פלשתים פן יקחוהו מאתם שנית הודיעום לאמר **השבו פלשתים את ארון ה'**, ר"ל השיבוה מעצמם כי נפל פחדו עליהם ואין להתירא כי יגעו בו שנית ולכן רדו העלו אותו אליכם:



פרק ז

כינוס ישראל במצפה

מלחמה בפלשתים

מנהיגות שמואל

ספר שמואל-א

לא

טו

יב

ט

פרק ז

ד

א

עלי



שמואל



שאול



דוד



ימי שמואל^ל

(פרקים: ד-יב)

פרק ט-יב

המלכות שאול^ל

פרידתו מהעם

תוכחה בעניין המלך

פרק ח

העם מבקש מלך

התנגדות שמואל^ל

משפט המלך

פרק ז

שמואל מכנס העם
במצפה והשיבה לה'^ל

פלשתים תוקפים
ה' עוזר לישראל

על שמואל כנביא
כשופט וכמנהיג

פרק ד-ו

מלחמת אבן העזר
ותוצאותיה הקשות

הארון בשבי
פלשתים

הארון חוזר לישראל

תקציר פרק ז

הארון עובר מבית שמש לקריית יערים בפרק הקודם, אנשי בית שמש ביקשו לשלוח את ארון ה' לקרית יערים. פרקנו נפתח בהעלאת הארון לקריית יערים. הימצאות הארון בקרית יערים היא חיובית, מאחר שתקופה ארוכה עם ישראל עובד את ה'.

כינוס של כל ישראל במצפה שמואל מוכיח את העם על העבודה הזרה שבקרבתם: "אִם בְּכָל לְבַבְכֶם אַתֶּם שָׁבִים אֶל ה' הִסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר מִתּוֹכְכֶם". כפי שראינו בפרקים האחרונים, הרקע הוא מלחמה בלתי נגמרת של עם ישראל בפלישתים. בני ישראל מתקבצים למצפה, צמים ומתפללים לה': "וַיֹּאמְרוּ שָׁם חֲטֵאנוּ לָהּ".

מלחמה בפלשתים הפלישתים שומעים שעם ישראל התכנס במצפה, והם בטוחים שישראל עומדים לתקוף אותם בכל רגע. עם ישראל ירא מהפלישתים ופונה אל שמואל. שמואל אינו יוצא חמוש לקרב אלא מקריב קרבנות לה'. התוצאה לא איחרה לבוא: "וַיֵּרְעוּ ה' בְּקוֹל גָּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל פְּלִשְׁתִּים וַיַּהַמּוּ וַיִּנָּגְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל". הפלישתים מפסידים במלחמה, ובהמשך גם חוזרות הערים של בני ישראל שנכבשו על ידי הפלישתים.

מנהיגות שמואל "וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו". שמואל מסתובב בכל הארץ ושופט את ישראל. כך נעשה שמואל למנהיג הבלתי מעורער של עם ישראל, עד הפרק הבא...

הארון מגיע למנוחה זמנית לבית-אבינדב בגבעה שב'קרית-יערים' (א)

הערה: פסוק זה מהווה סיום
למסע הארון מהפרק הקודם.

וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי קִרְיַת-יְעָרִים
וַיַּעֲלוּ אֶת אֲרוֹן-ה' (מבית-שמש),
וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ אֶל בֵּית-אַבִּינָדָב בַּגִּבְעָה
(שמו את הארון ב'גבעה' אשר נמצאת בקרית-יערים),
וְאֵת אֱלֹעֶזֶר בְּנוֹ קִדְשׁוֹ
(=זימנו אותו למשימה זו ע"י הפרשתו מכל טומאה וכד')
לְשָׁמֵר אֶת אֲרוֹן-ה'.





העם שב אל ה' (ב-ד)



וַיְהִי מִיּוֹם שַׁבַּת הָאָרוֹן בְּקִרְיַת-יַעֲרִים,

וַיִּרְבוּ הַיָּמִים, וַיְהִיו 20 שָׁנָה:

הערה: לא ברור מה ארע לאחר 20 שנה או במשך 20 שנה ? כמה פירושים:

1. הכינוס במצפה המתואר בהמשך הפרק.

2. העלאת הארון לעיר-דוד בתחילת מלכותו של דוד, ראה שמ"ב פרק ו.

3. במשך כל אותם 20 שנה העם נהה אחרי ה' כמתואר בפס' הבא.

וַיִּנָּהוּ (=נמשכו) כָּל בֵּית-יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי ה'.



שמואל מדריך את העם לעבודת ה' כתנאי להעלה מפלשתים ובנ"י שומעים (ג-ד)

שמואל מדריך את העם (ג)

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל בֵּית-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: אִם בְּכָל-לְבַבְכֶּם אַתֶּם שָׁבִים אֵל ה':

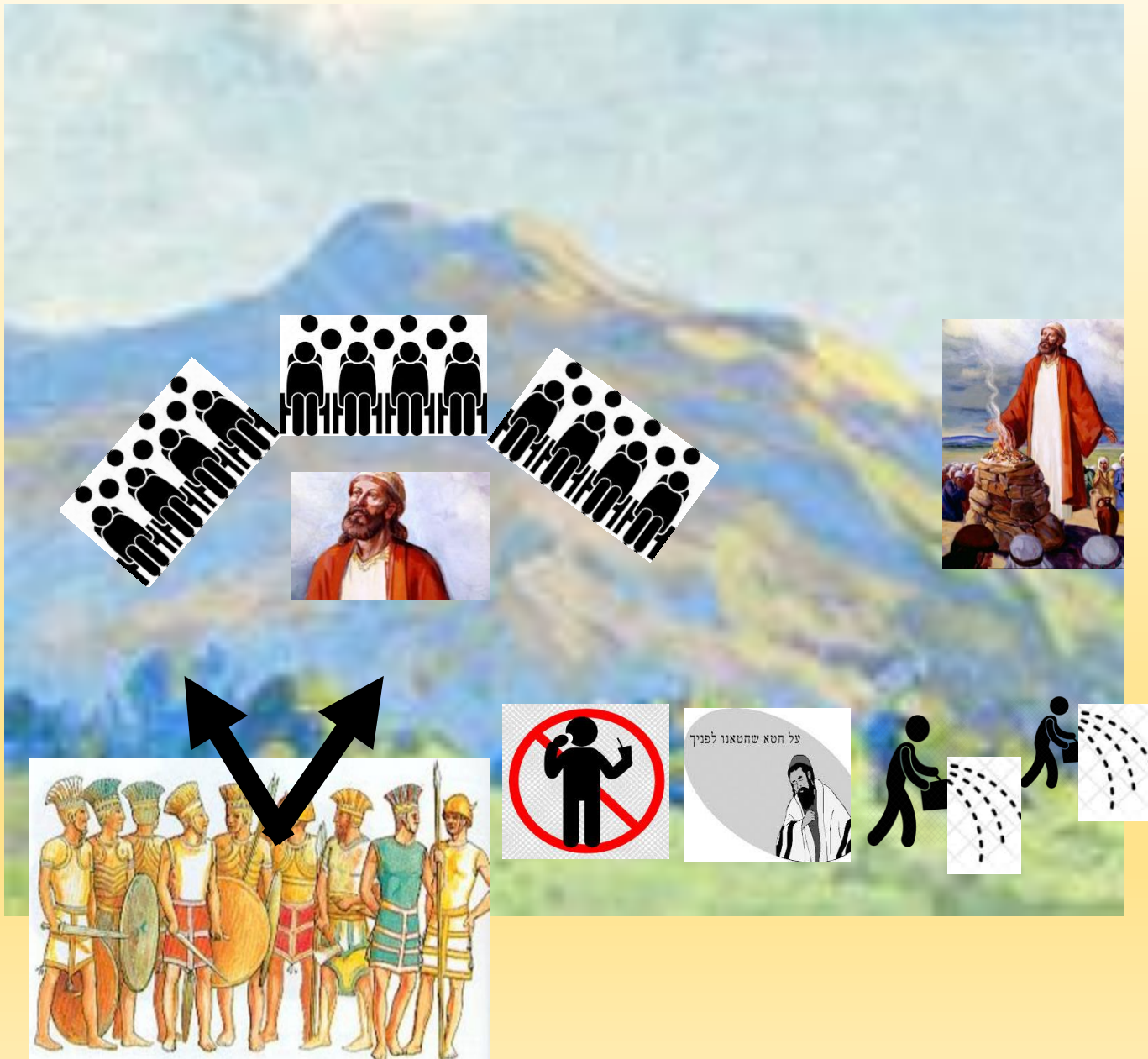
1. הִסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי-הַנֹּכַר (=סלקו את הפסילים ואלילים שהיו בתוך הבתים) מִתּוֹכְכֶם, וְהַעֲשִׂתֶם רוֹת (=אלות כנעניות).
2. וְהָכִינוּ לְבַבְכֶּם אֶל ה' (=כוונו מחשבותיכם אליו) וְעִבְדֶּהוּ לְבָדּוּ, וַיַּעַל אֶתְכֶם מִיד-פְּלִשְׁתִּים.

בנ"י שומעים (ד)

1. וַיִּסִּירוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּעַלִּים (ביטוי כוללני לאלים כנעניים). וְאֵת הַעֲשִׂתֹת (ביטוי כוללני לאלות)
2. וַיַּעֲבֹדוּ אֶת ה' לְבָדּוּ.

הערה: "בעל" – לפי אמונת הכנעניים היה ראש האלים, אלוהי השמים והארץ. "עשתורת" – אלה כנענית ראשית.

מהכינוס במעפה אל המלחמה מול פלשתים (ה-יב)



שמואל מכנס העם במעפה, מתפלל על ישראל (ה-ו)

בני-ישראל



התקבצות: וַיִּקְבְּצוּ הַמִּצְפָּתָה

שפיכת מים: וַיִּשָּׂאבוּ מִים וַיִּשְׁפְּכוּ לִפְנֵי ה'

(הסבר: שפיכת מים היה אז כנראה מנהג מסוים בעבודת ה'. האדם היה שופך מים על הארץ ואומר לה': אני לפניך כמו המים הנשפכים שאין בהם כל תועלת, מתוודה, וכד'. יש הסברים נוספים, בכל מקרה מדובר על פעולת הכנעה לפני ה')

צום: וַיִּצְוּמוּ בַיּוֹם-הַהוּא (צום בתנ"ך בא בד"כ בעת צרה גדולה)

וידוי: וַיֹּאמְרוּ שָׁם: חָטְאנוּ לַה'.



על חטא שחטאנו לפניך



שמואל



וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל:

קְבֹצוּ אֶת כָּל-יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה,



וְאֶתְּפֹלֵל בְּעֵדְכֶם אֵל ה' (=אתפלל לה' שישלח לכם ויעילכם מיד הפלשתים).

הערה: "מעפה" – מקום גבוה העופה על האזור, באזור נחלת-בנימין.

12 ק"מ צפונית לירושלים, ליד רמאללה של היום. מקום זה היה מקום

כינוס וגם מרכז דתי. גם בתקופת השופטים התכנסו שם בניי.



וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְפָּה.

(שפט בין אדם לחברו ו/או ערך תיקונים דתיים ומוסריים).

פלשתים באים למעפה להילחם בישראל (ז)



וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים כִּי הִתְקַבְּעוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַמַּעֲפָתָה

וַיַּעֲלוּ סֶרְנֵי-פְּלִשְׁתִּים אֶל יִשְׂרָאֵל

(מפקדי הפלשתים העלו את הפלשתים למלחמה כי חשבו שהכינוס

של ישראל במעפה נועד לצורך מלחמה נגדם)



בנ"י פונים לשמואל שיזעק אל ה' (ח)

אל תחרש מפני מזעק אל ה'—אלהינו,
וישענו מיד—פִּלְשְׁתִּים.



מצפה



וישמעו בני-ישראל,
ויראו (פחדו) מפני פִּלְשְׁתִּים.
ויאמרו בני-ישראל אל שמואל:
אל תחרש מפני מזעק אל ה'—אלהינו,
וישענו מיד—פִּלְשְׁתִּים.
=אל תשתוק ואל תניח לה' בכך שלא תזעק אליו!
זעק אליו עד שיושיענו מפלשתים)

שְׁמוֹאל זֹעֵק אֶל ה' (ט)



וַיִּזְעַק שְׁמוֹאֵל אֶל ה'
בְּעֵד יִשְׂרָאֵל.

וַיִּקַּח שְׁמוֹאֵל טִלְהָ – חֶלֶב אֶחָד

(=כבש צעיר שעוד יונק חלב. הערה: לא מצאנו בתנ"ך קורבן דומה)

וַיַּעֲלֵהוּ עֹלָה כָּלִיל לַה' (=הטלה נשרף כולו כמו קורבן עולה).

וַיִּזְעַק שְׁמוֹאֵל אֶל ה' בְּעֵד יִשְׂרָאֵל.

הערה: בתקופת המקרא היו נוהגים לפני יציאה לקרב להקריב קורבן. מטרת הקורבן הייתה לרצות את ה' כדי שיעזור להם בקרב. דוגמא לכך – שאול שהקריב קורבן לפני המלחמה מול פלשתים, פרק יג)

ה' עונה לשמואל מהמם את הפלשתים, הם ניגפים (י)



וַיַּעֲנֶהוּ ה' (כעת מפרטים איך ענה לו ה')

(באותה שעה ש:) וַיְהִי שְׁמוּאֵל מַעֲלָה הָעוֹלָה,

(זא:) וּפְלִשְׁתִּים נִגְשׁוּ לַמִּלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל.

וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גָּדוֹל בַּיּוֹם-הַהוּא עַל פְּלִשְׁתִּים

(=ה' עשה לפלשתים קולות חזקים כמו קולות של רעם)

וַיַּהֲמֵם (=הקולות גרמו להם למעב של מהומה ופחד המשתק את עבאם)

וַיִּנָּגְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל

(הכתוב מדגיש "וינגפו" – פלשתים הפסידו לבנ"י בניגוד למלחמה הקודמת בפלשתים בפרק ד, שם ניגפו ישראל בידי הפלשתים)

המרדף אחר הפלשתים (יא)

מַעֲפָה

וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי-יִשְׂרָאֵל מִן-הַמַּעֲפָה,
וַיִּרְדְּפוּ אֶת פְּלִשְׁתִּים,
וַיָּכּוּם עַד מַתַּחַת לְבֵית-כָּר

הערות:

1. בניגוד למלחמה הקודמת בפלשתים, פרק ד, שם הכו פלשתים בישראל "מכה גדולה מאד" כאן נאמר על ישראל: "ויכום" את הפלשתים.
2. 'בית כר' הינו מקום לא ידוע כיום, אולי מקום שקשור לעם "הכרי" שישב בין ישראל לפלשתים, ראה שמ"ב פרק כ, כג)

בֵּית-כָּר

שמואל (יב)

המדרג אחר הפלשתים (יא)



וַיֵּצֵאוּ אֲנָשֵׁי-יִשְׂרָאֵל מִן-הַמְּצָפָה,
וַיִּרְדּוּ אֶת פְּלִשְׁתִּים,
וַיָּבֹסוּ עַד מִתְחַת לְבֵית-כָּר

הערות:

1. בלעדי ללחמה וקודמת בפלשתים, פרק י, שם חכו פלשתים בישראל "מסח גדולה מאד" כאן נאמר על ישראל: "ויבסו" את הפלשתים.
2. "בית כר" הינו מקום לא ידוע כיום, אולי מקום שקשור לעם "הכרי" שישב בין ישראל לפלשתים, ראה שפ"ב פרק כג.

בית-כר

מְצָפָה



וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָה: אֶבֶן-הָעֶזֶר.
וַיֹּאמֶר: עַד הֵנָּה עֲזָרְנוּ ה'



נָשָׂא

וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶבֶן-אֶזְרָא
וַיִּשֶׂם בֵּין הַמְּצָפָה וּבֵין

(ש'שן' = שם מקום, הוא קרוי כך, כי

שם היה שן-סלע (צוק תלול או חדר) ידוע שהיה סמוך למצפה)

וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָה: אֶבֶן-הָעֶזֶר,

וַיֹּאמֶר: עַד-הֵנָּה עֲזָרְנוּ ה'.

(=קריאת שם זה לאבן באה למעשה להודיע לכל מי שרואה את

האבן שעד מקום זה רדפו ישראל את הפלשתים, בגלל שה' עזר להם)

תוצאות המלחמה

הכנעת פלשתים והשבת ערי ישראל (יג-יד)



1. כניעת פלשתים (יג)

וַיִּכְנְעוּ הַפְּלִשְׁתִּים, וְלֹא יָסְפוּ עוֹד לָבוֹא בְּגְבוּל יִשְׂרָאֵל,
וַתְּהִי יָד-ה' בְּפְלִשְׁתִּים כָּל יְמֵי-שְׁמוּאֵל (בניגוד ל"יד פלשתים" שהייתה כנגד ישראל

שהייתה קודם למלחמת אבן העזר, ראה פס' ג)
הערה: בפרקים הבאים אנו עדיין רואים שפלשתים שולטים בישראל למרות ששמואל עוד חי.
יש המסבירים שכוונת הפס' כאן לומר שרוב ימי שמואל ומנהיגותו יד ישראל הייתה בפלשתים,
אך לעת זקנתו, פלשתים שוב החלו לשלוט בישראל.

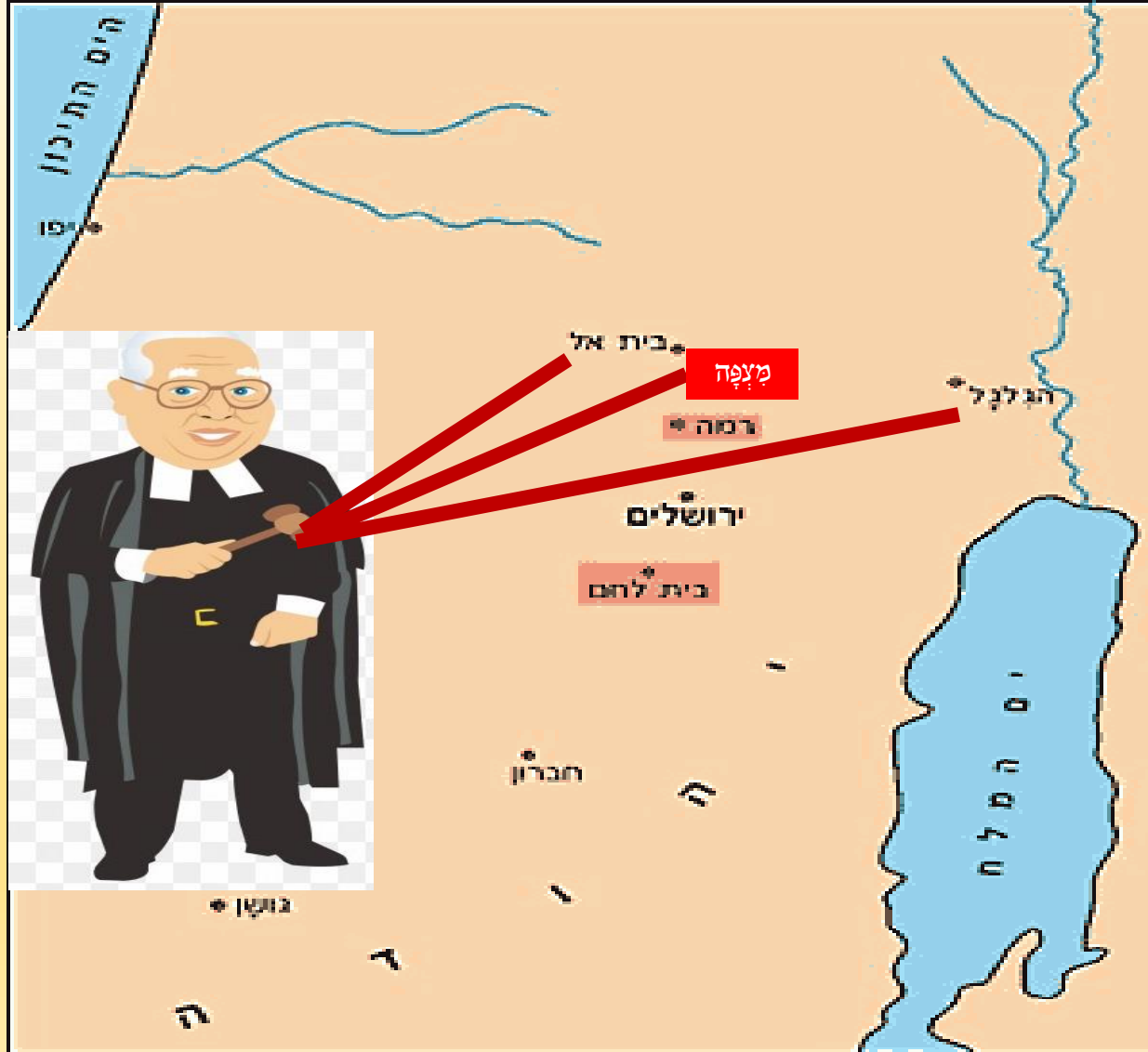
2. השבת הערים שלקחו פלשתים מישראל (יד)

וַתִּשְׁבְּנָה הָעָרִים אֲשֶׁר לָקְחוּ פְּלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל, מֵעֵקְרוֹן וְעַד גֹּת,
וְאֵת גְּבוּלָן (=גם את השטחים שמסביב לכל הערים שמעקרון ועד גת): הִצִּיל יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים.

3. שלום עם האמורי (יד)

וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין הָאֱמֹרִי
(="אמורי" = מדובר אולי על תושבים קדומים שישבו בין פלשתים לישראל).

שמואל כשופט בישראל (טז-יז)



וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי-חַיָּו.

מקומות שפיטתו (יז)

וַחֲלַף מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְסָבַב בֵּית-אֵל וְחִגְלָל וְהַמְצָפָה,
וַשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת-הָאֵלֶּה.

הסבר: בהסתובבויות שלו בערים השונות הוא השיג כמה מטרות:

1. הקל על התושבים המעוניינים במשפט.
2. העלה את קרנו של השיפוט בעיני הציבור, ואת רמת השיפוט.

פעילותו בביתו ברממה (יז)

וַתִּשָּׁבֶתוּ הָרִמָּתָה (=לאחר הסתובבותו היה שב לעירו: 'הרממה')

כִּי-שָׁם בֵּיתוֹ, וְשָׁם: א. שָׁפֹט אֶת יִשְׂרָאֵל.

ב. וַיִּבֶן-שָׁם מִזְבֵּחַ לַה'

(הכתוב נותן כאן מידע מקדים לסיפור שאול המגיע לרממה' והיה אורח הכבוד בבמה של שמואל. בפרק ט,



העם מבקש
משמואל מלך

משפט המלך

(פרק ח)

ספר שמואל-א

לא

טו

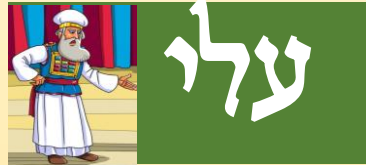
יב

ט

ד

א

פרק
ח



שמואל

שאול



דוד

ימי שמואל^ל

(פרקים: ד-יב)

פרק ט-יב

משיחת
שאול למלך

יחסי שמואל
ושאול

פרידתו מהעם

תוכחה בעניין המלך

פרק ח

העם מבקש מלך

התנגדות שמואל^ל

משפט המלך

פרק ז

שמואל מכנס העם
במצפה והשיבה לה'^ל

פלשתים תוקפים
ה' עוזר לישראל

על שמואל כנביא
כשופט וכמנהיג

פרק ד-ו

מלחמת אבן העזר
ותוצאותיה הקשות

הארון בשבי
פלשתים

הארון חוזר לישראל

תקציר פרק ח

פרקנו עוסק בהמשך הנהגת עם ישראל ובבקשת העם למנות מלך.

ניסיון שמואל למנות את בניו שמואל כבר מבוגר ולכן הוא ממנה את בניו, יואל ואביה, שימשיכו את דרכו. אך במהרה מתברר שבניו של שמואל לא הולכים בדרך ה', ועל כן יש למצוא חלופה ראויה.

עם ישראל מבקשים מלך זקני ישראל מתקבצים ברמה, מקום מושבו של שמואל, ומבקשים ממנו "שִׁימָה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטֵנוּ כָּכָל הַגּוֹיִם" שמואל רואה בעין רעה את הבקשה והוא מתפלל לה'.

תגובת ה', משפט המלך ואישור המלכת מלך ה' אומר לשמואל שיש לשמוע בקול העם מכיוון ש"לֹא אֶתָּךְ מָאֲסוּ כִּי אֲתִי מָאֲסוּ מִמֶּלֶךְ עָלֵיהֶם" אך יש להזהיר את העם מראש ולומר להם את משפט המלך. שמואל עושה כך ומפרט לעם את משפט המלך, שכולל בעיקר את ההנחה שהמלך יוכל לקחת את רכוש העם. על אף דברי שמואל לעם, הם מעוניינים במלך. שמואל שוב פונה לה', והוא שוב מצדד בעם "שָׁמַע בְּקוֹלָם וְהִמְלִיכָה לָהֶם מֶלֶךְ"

בני-שמואל השופטים לא הולכים בדרכיו (א-ג)



פס' א. בני שמואל שופטים בבאר-שבע

וַיְהִי כִּאֲשֶׁר זָקַן שְׁמוּאֵל,

וַיֵּשֶׁם אֶת בָּנָיו שְׁפָטִים לְיִשְׂרָאֵל

וַיְהִי שֵׁם בְּנוֹ הַבְּכוֹר: יוֹאֵל.

וְשֵׁם מְשֻׁנָּהוּ (השני לבכור): אֲבִיָּה.

שְׁפָטִים בְּבֶאֱר-שֶׁבַע.

(מינה אותם כשופטים באזור הדרום בבאר-שבע,
אולי כדי להקל על עבודתו, שכן בגלל זקנתו הוא
בוודאי התקשה להגיע לאזורים המרוחקים ממרכז ההר.)

יואל
הבכור

אביה



בני-שמואל השופטים לא הולכים בדרכיו (א-ג)

פס' ב: בני שמואל מתגלים כמושחתים

וְלֹא הָלְכוּ בְנֵי בְדִרְכּוֹ: וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצֵעַ, וַיִּקְחוּ שָׁחַד, וַיִּטּוּ מִשְׁפָּט.

הערה: לא ברור כיצד שמואל לא שם לב להתנהגות המושחתת של בניו. אולי המרחק הרב שמבאר-שבע למרכז הארץ מנע ממנו לשים לב לכך.

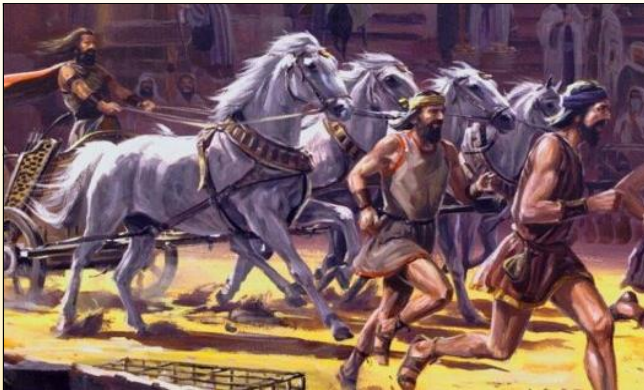


פס' ד. וַיִּתְקַבְּצוּ כָּל זִקְנֵי-יִשְׂרָאֵל (כל נציגי ישראל התאספו וקיבלו החלטה משותפת),
וַיָּבֹאוּ אֶל שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה (=באו אל 'הרמה', אל עירו של שמואל)



העם מבקש משמואל למנות עליהם מלך (ה-כב)

ה' (מרגיע את רגשות שמואל, אך גם מסכים לבקשת העם)	שמואל (מסתייג ופונה אל ה')	זקני ישראל / העם (מבקש מלך)
וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׁמוּאֵל: שמע בקולם, אל תפגע שחרי בי פגעו לא פחות מאשר ממך (ז-ח) שָׁמַע בְּקוֹל—הָעָם לְכָל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלָיָהּ כִּי לֹא אֶתָּךְ מֵאֲסוּ, כִּי אֲתִי מֵאֲסוּ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם. כָּכָל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשׂוּ מִיּוֹם הָעֲלֹתִי אוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם—הַזֶּה, וַיַּעֲזֹבֵנִי, וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים—אַחֲרָיִם, כֵּן הָמָּה עֹשִׂים גַּם—לָךְ עליך להזהירם על 'משפט המלך' (ט) וַעֲתָה שָׁמַע בְּקוֹלָם: אֵךְ כִּי—הָעֵד תִּעִיד בָּהֶם (תזהירם) וְהִגַּדְתָּ לָהֶם מִשְׁפָּט (=נוהג) הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם	וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל כָּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנֶה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ (מה שכנראה הפריע לשמואל זה ערעור העם על הסמכות הקיימת כרגע, אולי לא הפריע כרגע לשמואל העובדה שבקשת המלך מושפעת מהגויים) וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל אֶל ה' (י)	וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: הִנֵּה אַתָּה זִקְנָתָ, וּבְנֶיךָ לֹא הָלַכּוּ בְּדַרְכֶיךָ, עַתָּה, שִׁימָה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ כָכָל—הַגּוֹיִם (ה) (יש לקרוא את הפס' כך: "שימה עלינו מלך ככל הגויים לשפטנו" כוונתם לומר שישים עליהם מלך כמו כל הגויים שיש להם מלך, כדי שישפטום לפי חוקי ישראל)



שמואל



וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶת כָּל דְּבָרֵי-ה' אֶל הָעָם הַשְּׂאֵלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ
וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה **מִשְׁפָּט-הַמֶּלֶךְ** אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם:
הַבָּנִים - יִסְפְּקוּ צִרְכֵּי עַבְאִיִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ (יָא-יָב)
אֶת בְּנֵיכֶם יִקַּח,

מִרְכַּבְתּוֹ: וְשֵׁם לוֹ (לְמַעַן) בְּמִרְכַּבְתּוֹ וּבִפְרָשָׁיו, וְרָצוּ: לִפְנֵי מִרְכַּבְתּוֹ
עֲבָא: וְלִשְׁוֹם לוֹ שָׂרִי-אֱלָפִים וְשָׂרִי-חֲמִשִּׁים. תְּבוּאת הַמֶּלֶךְ: וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ.
תַּעֲשִׂית מִלְּחָמָה: וְלַעֲשׂוֹת כָּלִי-מִלְּחָמָתוֹ וְכָלִי-רֶכֶבּוֹ.



הַבִּנּוֹת - מִשְׁמָשׁוֹת בַּתַּעֲשִׂית הַמִּזֹּן (יָג)

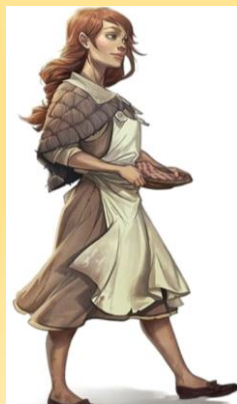
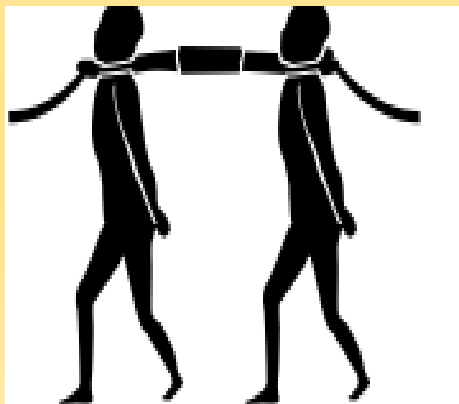
וְאֶת בָּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת (=מִתְקִינוֹת מִיַּי תְּבִלִּין) וְלִטְבָּחוֹת וְלֵאֲפוֹת

מָה יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ עִם הַגִּידוּלִים הַחֲקֵלָאִיִּים שֶׁלָּכֶם ? (יָד-טו)

וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת כְּרָמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם-הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו
וְזִרְעֵיכֶם וְכְרָמֵיכֶם (שֶׁנִּשְׂאָרוֹ לְאַחַר שְׁנַתָּם זֶרַע וְכֶרֶם לַעֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ) יַעֲשֶׂר (=יִיקַח עֲשִׂירִית)
וְנָתַן לְסָרִיסָיו (=לְבַכִּירָיו) וְלַעֲבָדָיו.



ה'	שמואל	זקנים
	המלך ייקח את רכושכם, אתם תהיו לו כעבדים (טז-יז) וְאֶת עֲבָדֵיכֶם וְאֶת שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת בְּחוֹרֵיכֶם – הַטּוֹבִים (=הצעירים המוכשרים ישגיחו על העבדים והשפחות) וְאֶת חֲמוֹרֵיכֶם יִקַּח וְעָשָׂה לְמִלְאכָתּוֹ, עֲאֲנָכֶם יַעֲשֶׂר (=יקח עשירית) וְאַתֶּם תִּהְיוּ – לוֹ לַעֲבָדִים	



התוצאה הצפויה משלטון מלך ה' לא ישמע זעקתכם כשהמלך יקפח אתכם (יח)



וְזַעֲקֶתֶם בַּיּוֹם-הַהוּא
מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם
אֲשֶׁר בְּחִירְתֶּם לָכֶם
(במקום לזעוק מפני האויב המתקרב
אתם תזעקו מפני מלככם שישעבד אתכם,
זהו מלך שאתם גרמתם לבחירתו)
וְלֹא יִעֲנֶה ה' אֶתְכֶם
בַּיּוֹם-הַהוּא.





ה' (מסכים לבקשת העם)	שמואל (מסתייג ממינוי מלך ופונה אל ה')	העם (מבקש מלך)
וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׁמוּאֵל: שִׁמַּע בְּקוֹלִי וְהִמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ (למרות קושי שמואל לשמוע לעם, ה' מכריח אותו לקיים את בקשת העם, ה' כעת אומר לו במפורש שעליו להמליך להם מלך) (כב)	וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֶת כָּל דְּבָרֵי-הָעָם וַיִּדְבֹּרֶם בְּאָזְנוֹ-ה' (שמואל אמנם שומע את דברי העם אך אינו שומע לקולם, כלומר אינו מקבל את בקשתם למלך למרות ציווי ה' אליו שיקבל, כעת הוא פונה לה' כדי לדעת מה לעשות עתה) (כא)	וַיִּמָּאֲנוּ הָעָם לִשְׁמַע בְּקוֹל-שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ: לֹא (דוחים את דברי שמואל), כִּי אִם מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ. (יט-כ) וַהֲיִינוּ גַם אֲנַחְנוּ כְּכָל-הַגּוֹיִם: 1. וַשִּׁפְטָנוּ מִלִּפְנֵינוּ (=ניהול ענייני פנים) 2. וַיַּעַל לִפְנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת מִלְחַמֹּתֵינוּ
	וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל אַנְשֵׁי-יִשְׂרָאֵל: לְכוּ אִישׁ לְעִירוֹ. (כב)	